

STUDENTAVISA I TROMSØ

Organ for Tromsø-studentene
6. årgang - Nr. 5
September 1981

TEMA:

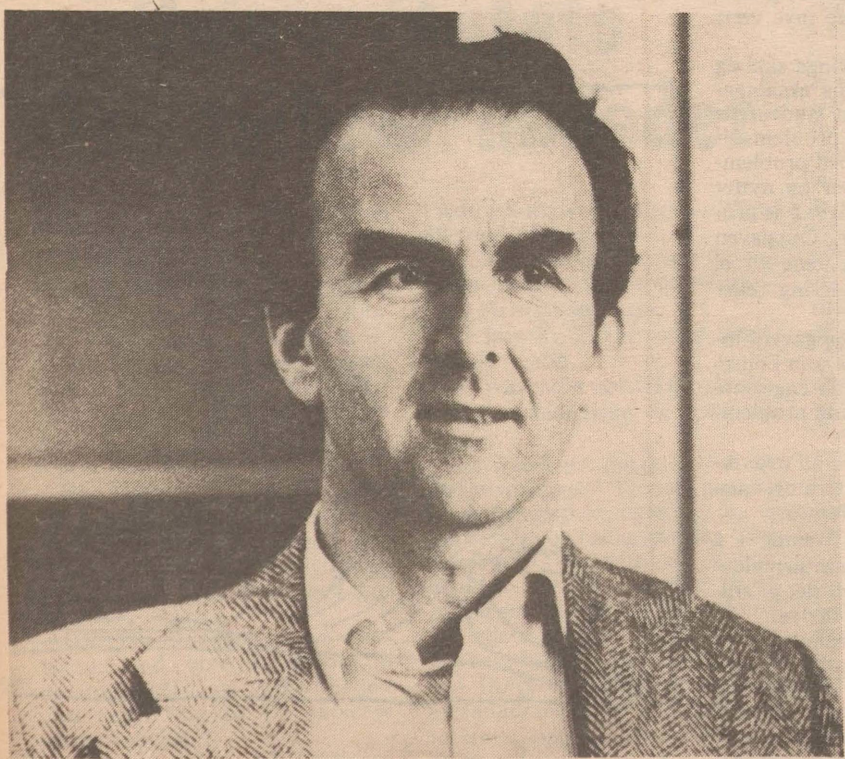
NØYTRON- BOMBA –

**Reagans nye
«fredstaktikk»**

For få uker siden ble det formelle vedtaket om produksjon av nøytronbomba fattet i Washington. Studentavisa bringer i dette nummer en artikkel av Hermann Jervell og John Wyller, om nøytronbombas virkninger, og dens politiske rolle.

Se side 6 og 7.

**«Studiet må kvalifisere
til en framtidig funksjon».
Intervju med Helge Stalsberg.**

Side 4

**Studentutvalget vil arbeide
for økonomisk støtte til
studerende ungdom under
sykdom.**

Side 4

Universitetsstyrets studentrepresentanter:

VI VIL GJØRE STUDENTVELFERDEN TIL VÅR MERKESAK

For å gi nye studenter et innblikk i hvordan Universitetet er organisert skal vi her gi en kort orientering. Universitetstinget er Universitetssøverste organ. Her er gruppene vitenskapelige tjenestemenn, ikke-vitenskapelige tjenestemenn, stipendiater og studenter representert. Disse gruppene representerer samtlige institutt og institusjoner under Universitetet. Hvert av de nordligste fylkene har også to representanter. Det sitter i alt 17 studentrepresentanter i Universitetstinget. Universitetstinget velger et styre blant medlemmene og i dette styret sitter i alt 6 studentrepresentanter som skifter på å gå på styremøte.

Studentavisa møtte Universitetsstyrets studentrepresentanter, for å få nærmere informasjon om deres arbeidsfelt.

Det er vanskelig å gi en kort presentasjon av vårt arbeidsfelt, men vi kan si at vi er med på å danne Universitetets profil utad ved å legge planer for nye Studietilbud. Vi behandler også ansettelsesaker, klagesaker o.l. Administra-

sjonen står imidlertid for utredningsarbeidet. Vi må nok bare innrømme at vi i liten grad kan påvirke hvilke saker som kommer opp på dagsorden, men vi vil i høst spesielt sette kreftene inn på å skape debatt omkring studentvelferden. Vi mener dette er en forsømt side ved studentenes tilbud i Tromsø, sier studentrepresentantene.

På studentavisas spørsmål om konkrete planer, ble det antydnet at det kunne være ønskelig med et bedret helsetjeneste og tannpleietilbud, men spesielt bedring av fritidstilbudene.

«Vi trenger imidlertid hjelp fra våre medstudenter for å kartlegge hvilke behov som er tilstede, sier studentrepresentantene. Vi ser gjerne at folk tar kontakt med oss, fortrinnsvis instituttvis.»

Studentstyrets representanter er: Gunn Irene Andresen, IMR (Mat./Datafag) Chris Peterson, Med. Roger Lockertsen, ISL (Nordisk hovedfag) Åsa Steinsvik, ISV (off. forvalt.) Nils Trosvik, IFF (Fiskerikandidat) og Tove Fløysvik, SLUT.

— Vi vil gjøre studentvelferden til vår merkesak, sier roger Lockertsen, Åsa Steinsvik, Chris Peterson, Nils Trosvik og Gunn Irene Andersen.

Heving av det faglige nivået blant samfunnsvitenskapstudentene — - Skriftlig eksamen skal gjøre underverker?

Som de fleste på ISV, og kanskje også på andre institutt vet, har det lenge vært reist kritikk mot samfunnsvitenskap grunnfag. Det har vært innvendt fra studenthold at de forskjellige bolkene henger for dårlig sammen, samt at undervisninga som blir gitt ofte bærer preg av tilfeldighet og dårlig forberedelse. Eksamensresultatene har heller ikke ligget særlig høyt på dette faget, faktisk ganske lavt. Dette må naturligvis rettes på, og da begynner man i den enden som er mest naturlig: eksamensformen! (?)

Dette er i alle fall noe av det man kan slutte seg til etter å ha lest referat fra siste lærergrunnplasmøte på ISV. Vi bringer her utdrag fra referatet fra dette møtet.

REFERAT
fra lærergrunnplasmøte mandag 14. september 1981.

Revisjon av samfunnsvitenskap grunnfag.

Det var enighet om behovet for å revidere nåværende eksamensordning med sikte på å øke motivasjonen blant studentene til også å lese faglitteratur (herunder pensum).

Blant tiltak som ble drøftet i den forbindelse var innføring av 8-timers skriftlig eksamen og oppgitt emne på hjemmeoppgaven. Også spørsmålet om innføring av obligatorisk semesteroppgave ble diskutert — samt form og omfang av eventuell oppgaveveiledning.

De ulike forslagene til eksamensordning ble satt under votering, og et flertall på 6 gikk inn for følgende forslag:

- En selvvalgt (godkjent) hjemmeoppgave skrives over 3 uker
- En 8-timers skriftlig eksamen med utgangspunkt i pensumlitteraturen.

c) Muntlig.

Studentene har ikke krav på veiledning under skriving av hjemmeoppgaven. Trening i oppgaveskriving og veiledning skal foregå i seminargruppene som det ene semesteret fortrinnsvis bør være lærerledet.

Dette forslaget har naturlig nok vakt sterke reaksjoner blant studentene, ikke bare på grunnfagsnivå. Allerede nå kan vi spå at lærergrunnplanen vil møte sterk motstand hvis de prøver å få gjennomført dette forslaget.

Grunnfagsstudentene har hatt et møte om denne saka og har vedtatt følgende uttalelse:

Lærerne ved grunnfagstudiet i samfunnsvitenskap har lagt fram et forslag vedrørende endringer av eksamensreglementet. Etter vår mening er dette et forslag som burde være institusjonen og dens lærere uverdig.

Vi vil få bemerke følgende:

Studentene er enig med lærerne i at nivået på studiet bør heves. Vi er også enig i at endringer må til, dersom dette skal kunne oppnås.

Vi har imidlertid liten eller ingen tro på at lærernes forslag vil medføre ei slik heving. Deres forslag vil ha helt andre konsekvenser. Den viktigste konsekvensen vil bestå i at den vil skape frykt/angst hos studentene — angst for ikke å kunne svare på de «riktige» spørsmål.

Det er dette som vil bli konsekvensen av å innføre 8-timers eksamen, i tillegg til at den vil lette lærernes kontroll med den enkelte student. En slik ordning ser vi oss lite tjent med.

Hvilke endringer går så studentene inn for?

Vi mener det er viktig å bevare

oppgaveskrivinga som eksamensform. Dagens situasjon hvor studentenes første møte med oppgaveskrivinga skjer i forbindelse med eksamensoppgaven ser vi som svært uheldig.

Dersom nivået på studiet skal heves må den enkelte student gis større forutsetning for å kunne greie å skrive ei eksamensoppgave av en tilfredsstillende karakter. Ei slik forutsetning ville bli oppøvd om studentene i løpet av studieåret øvet seg i oppgaveskriving.

Dersom en innførte obligatorisk oppgaveskriving over en 14-dagers periode i første semesteret og kanskje også i andre, ville mye vært vunnet.

Denne oppgaveskrivinga skal da — i likhet med dagens eksamensoppgave — bestå i at studentene formulerer sine egne problemstillinger. En jobber så med problemstillinga ved at en leser og nytter den faglitteratur en velger å se problemstillinga i lys av. Oppgaven avsluttes ved at studentene gir ei mer sjølstendig vurdering eller konklusjon.

Innføring av slike oppgaver i løpet av studieåret vil ha som konsekvens at studentene må engasjere seg for å finne relevante problemstillinger.

Videre vil studentene bli øvd ikke bare i å lese faglitteratur, men også å anvende slik litteratur.

De vil i tillegg få trening i å orientere seg i «litteraturmylderet». Og ikke minst vil det gi studentene trening i det å skrive.

Vi mener at vårt forslag, som innebærer stopp av undervisning i de fjortendagers periodene hvor studentene skal skrive oppgave, vil gi studentene gode forutsetninger for å skrive gode eksamensoppgaver.

Vårt forslag innebærer da også at lærerne engasjerer seg mer i studiet. Under skriving av en slik oppgave (14-dagers) skal lærerne i et begrenset omfang være tilgjengelige for råd og veiledning. Videre skal oppgava gis ei evaluering til slutt. Her mener vi at også studentene burde kunne komme inn i bildet ved at de gis ansvar for — i samarbeid med den enkelte lærer — å sørge for evaluering av hverandres arbeider/oppgaver.

I tillegg til de virkninger som allerede er nevnt mener vi at vårt forslag også vil gi studentene et

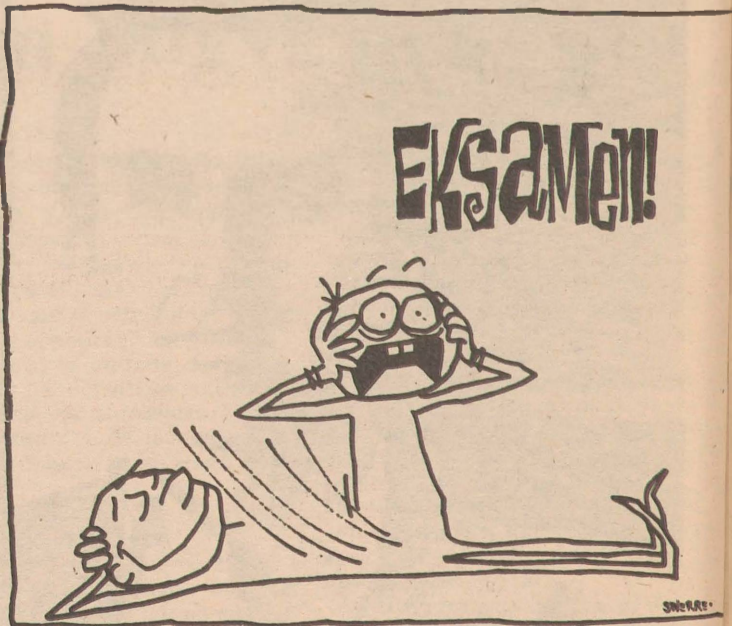
større ansvar for at studiet skal fungere.

Til slutt vil vi med Johan Ga tung få si følgende:

«Hvis skolen ikke makter å holde interessen, bør den fornye seg istedenfor å slutte seg til sotering funksjonen og nære seg av agsten».

At vi velger å sitere en fredsfo sker bør tas til inntekt for at som studenter ønsker fred og samarbeid med lærerne, ikke å stand og kontroll slik deres forslag innebærer.

Tromsø, den 18.9.81.

Lærernes forslag vil skape frykt og angst, mener grunnfagstudentene.

STUDENTAVISA I TROMSØ

Organ for Tromsø-
studentene

6. årgang - Nr. 5 - September 1981

Berit Brendskag
Ingrid Mathiesen
Vigdis Anita Nilsen
Toril Ringholm (ansv.)
Svein Stamnes (ansv.)

Adr. Søndre Tollbugt. 7b, Tromsø
Tlf. 81715.

Studentavisa er organ for studentene ved
Univ. i Tromsø og kommer ut ca. en gang i
måned.

Redaksjonen er valgt på Sos. Fronts
politiske grunnlag.

Trykt i 1600 eks.

Velkommen til nytt semester

Seint, men godt vil Studentavisas reaksjon ønske leserne vel møtt til et nytt semester. Vi må innrømme at vi har hatt problemer med stofftilgangen, noe som nok gjenspeiler den dårlige studentaktiviteten.

Er så denne dårlige aktiviteten et resultat av høyrevinden?

Studentmiljøet preges av apati og likegyldighet. Hvor er det blitt av aktivisten — arvtakeren etter Rudi Dutschke?

Høyrebølgen er et faktum. Vi har lenge sett tendensene både i USA og England. I USA er presidentvalget forlenget forvandlet til et groteskt personsirkus. Valgkampen her hjemme er fortsatt preget av en viss renslighet, men tendensene til avpolitisering og skinnflat persondyrkelse er helt tydelig. Markedsføringen av Gro og Kåre er et beklagelig, men klart eksempel. Valgkampens politiske innhold erstattes av krangel om «mine skattepenger, bilbelter, bensinavgift og sosialsektorens kravmentalitet.»

Vi håper at artikkelen på side 5 får folk til å tenke over at i Latin-Amerika kjemper folket mot Junta og C.I.A. for retten til å leve uten å bli druknet i høyrebølgen fra USA. Folkemordet i jungelen ble selvsagt ikke nevnt i den norske valgkampen. Det er enklere å sutre over u-hjelpen enn å vise solidaritet.

Men vi skal opponere mot høyrebølgen, -Altavassdraget skal reddes. Fredsbevegelsen bekrefter at Norge ennå er et land med radikale bevegelser, og evne til nytenkning. Kvinnebevegelsen har hatt viktige seire, og det skal bli vanskelig å påtvinge kvinner høyrebølgens abortsystem. Så lenge folk slåss på denne måten, er det fortsatt mening i politisk arbeid. Vi oppfordrer derfor medstudenter til å engasjere seg i det viktige studentpolitiske arbeidet som ligger foran oss!

Universitetets 10. studieår innledet

4. september ble Universitetets 10. studieår høytidelig åpnet. Rektor Helge Stalsberg innledet sin åpningstale med å takke Yngvar Løchen for hans arbeid som rektor i de fire siste årene. Stalsberg sa videre at utbygging av Universitetet viser at det fra sentralt hold er politisk vilje til å gi Universitetet i Tromsø, den regionale virkning som er tiltenkt.

Han framhevet videre at debatten om Universitetets målsetning er en kontinuerlig prosess, som hindrer at Universitetet stivner til, men tilpasser seg endringene i omgivelsene.

Han kom inn på hvordan DH-skolene stod i konkurranseforhold til Universitetet, og at det blir sett med bekymring på DH-skolenes forskerarbeide.

Stalsberg mente at utviklingen av DH-skolene førte til at vi blir stående i valget mellom færre studenter eller flere studenter på lavere nivå, noe som igjen vil være

med på å utviske grensene mellom DH og Universitetet.

Stalsberg skisserte også forslag til tre mulige veier for videre vekst:

— Flere studietilbud.

— Inntekt til kortvarige yrkesrettede studier.

— Anvendte søsterfag. (Fellesmiljø av teoretiske og praktiske fag).

Statsråd Einar Førde sa i sin tale at Universitetet i Tromsø har fått faglig selvspekt, og at det var en kraftkilde i og for landsdelen. Han framhevet viktigheten av at Universitetet tok del i satsinga på utbyggingen av personell/forskning ved oljevirksomheten. Han bemerket også faren ved en reformpause ved Universitetet. Statsråd Førde avsluttet med at departementet ville støtte opp om Universitetet i Tromsø.

Lars Inge Terum holdt åpningstale på vegne av studentene, og vi har valgt å trykke talen i sin helhet.

Studentrepresentant Lars Inge Terums tale ved semesteråpningen

I immatrikuleringstalen til dei nye studentane i 1884 uttrykte professor dr. med Schønsberg at studentane var velkomne til universitetet, men helst ikkje til statens embeter. Han var uroleg for auken i talet på utdanningsøkjande.

Året etter, i 1885, uttrykker professor Bernhard Getz den same uro. Men han trøstar seg med at mange av dei som vart immatrikulert ville nok kome til å gje opp universitetsstudiene og slå inn på meir praktiske banar.

I dag, ca. 100 år seinare, kan vår nye rektor, professor dr. med. Helge Stalsberg ynskje die nye studentane velkommen til universitetet i Tromsø, men statsråd stule mag art. Einar Førde kan truleg ikkje — trass i at det er valkamp — love desse studentane jobb i statens embeter.

På den andre side treng denne professor Getz (treng i allefall) ikkje engste seg med omsyn til fråfaller — i dag veit vi at mange studentar gjev opp universitetsstudiene. Men det paradoksale er, at eit slikt fråfall også kan få som konsekvens at målsetnaden til regjeringa om å få ned utlånsauken i Statens lånekasse vert tilfredsstillt. Ja, slike samanhengar kan oppstå om ein set i verk eit utdanningspolitisk tiltak, som ein opent står fram og seier ein ikkje har vurdert dei utdanningspolitiske konsekvensane av.

Med denne innleiinga har eg nemnt dei to sakene som eg vil kretse rundt i denne talen, nemleg studentane sine jobbsikter og ulike sider ved studentøkonomien.

JOBBUTSIKTER

Studentane ser ut til å orientere seg etter nye mønster når det gjeld studieal. Ved registreringa her i Tromsø i haust har ca. 40 % av dei nye studentane opplyst at dei planlegg å studere realfag. Fram til no har tilsvarande tal vore mellom 10 og 15 %. Tendensen er truleg ikkje spesiell for universitetet i Tromsø.

Forklaringa på denne dramatiske dreinga i studiepreferanse er selvsagt kompleks, men ein svært viktig grunn er nok jobbsiktene. Innan fag som geologi og datafag er etterspurnaden på høgt kvalifisert arbeidskraft stor. Ja faktisk så stor at mange studentar vert kjøpt opp og kjem på verksemdene sine lønnslistar før dei har avslutta studiet. Desse studentane er ikkje berre sikra jobb, men dei vert også tilbode gode økonomiske vilkår. No skal vi ikkje moralisere over at studentane ynskjer seg jobb, og det ein godt betalt også.

Det som gjer oss uroleg, er den utdanningspolitiske vridningseffekten som ei slik utvikling kan skape. Vi veit at det er sterke økonomiske krefter som rår grunnen på desse arbeidsfelte — krefter som har bestemte interesser som dei ynskjer å realisere.

— dei kan tilby studentane løn i studietida, attraktivt jobb og gjennom dette påverke rekrutteringa til dei ulike faga.

— dei kan tilby universitetene økonomiske ressursar og stillingar og gjennom det påverke universitetspolitiske og faglege prioriteringar.

— dei kan kjøpe opp studieplasar i utlandet, tilby dei til norsk ungdom, og derigjennom påverke utdanningspolitikken.

Vi må kjempe for at fellesinteressene vert overordna egeninteressene, da dette er den einaste vegen til sosial, politisk og økonomisk utjamning enten det gjeld studentrekrutteringa til høgre utdanning eller andre viktige samfunnsprosmål, slo Lars Inge Terum fast i sin tale.

På den andre sida veit vi alle, at det er andre områder i samfunnet som også har stort behov for kvalifisert arbeidskraft, men som ikkje har den same makta og dei same ressursane. Vi veit også at ei kraftig ekspansjon i oljesektoren i tida framover ikkje berre vil skape trong for teknisk personell. Truleg vil ein slik ekspansjon også auke behovet for anna fagpersonell.

Det er difor umåteleg viktig å gjere alt for å hindre at den politiske styringa med høgre utdanning vert redusert. Universiteta må ikkje verte kasteball mellom sterke økonomiske krefter. Då vil i tilfelle viktige sosiale og samfunnsmessige verdiar stå på spel — og fagområder som ikkje har sterke brukargrupper vil gå ei magrare tid i møte.

STUDENTØKONOMI

Sist eg stod på preikestolen her i Fokus hadde vi klart å presse inn over 1000 studentar og skuleelevar, men trass i mykje strev klarte vi ikkje å få kyrkjestatsråden blant oss. Det er no knapt eit år sidan — tema for møtet var: studentøkonomien. I år vonar vi at det ikkje vert nødvendig å arrangere eit tilsvarande møte .....

Vi aksjonerte i fjor fordi vi meinte og meinat framleis at dei studentøkonomiske vilkåra — eller rettare at dei student-sosiale vilkåra innverkar på rekrutteringa til høgre utdanning og på livssituasjonen vår som studentar.

No påstår ikkje vi at det er eit 1 : 1 forhold mellom t.d. studentøkonomien og rekrutteringa. Selvsagt er det mange andre faktorar som også påverkar utd. strømmen. Men sjølv om gode studiefinansieringsordningar ikkje er tilstrekkeleg for å betre den skive rekrutteringa til høgre utdanning er det eit naudsynleg vilkår. Det var m.a. dette synet som låg attom opprettinga av Statens lånekasse for ungdom, — og fram til no er det såvidt vi veit ingen som har prova det motsette. Ei god studiefinansieringsordning betyr truleg mest nettopp for dei gruppene som i dag er mest underrepresentert. Difor ser vi dette som ei svært vik-

tig utdanningspolitisk sak.

Men ein ting er å starte på eit universitetsstudium — noko anna er kva tid ein avsluttar. Som kjent er det eit klart fråfall av studentar. Dette er i seg sjølv kanskje ikkje så urovekkande eller unaturleg. Problemet er berre — eller rettare sagt diverre, at det ikkje er tilfeldig kven som fell frå. Av dykk jenter som er her for første gong i dag vil statistisk sett ca. 80 % slutte utdanninga før hovudfag, medan dette berre gjeld 30 % av gutane. Det er selvsagt fleire grunnar til at studentar sluttar universitetsstudiet og likeeins kvifor det slår skeivt ut. At universitetet i Tromsø skal skilje seg ut på dette området har eg vanskeleg for å tru.

Det vi veit er at svært mange av dei som sluttar har hatt arbeid ved sida av studiene. Og når det gjeld deltidsarbeid så synte den nyss framlagde studiefinansieringsgranskinga til Norsk Studentunion at knapt 50 % av studentane i Tromsø hadde deltidsarbeid. Det mest skremmande resultatet i denne granskinga er, at den syner at det er einslege forsørgarar som jobbar mest deltid (på landsbasis). Dei fleste grunna deltidsjobbinga med økonomiske vanskar. Hadde dei hatt eit reelt val, ville dei truleg heller konsentrert tida om studier og samvær med barna.

Det er klart deltidsarbeid kan ha positive sider. Ein kan både få anna arbeidserfaring og verdfull kontakt med nye miljø.

Men deltidsarbeidet kan også vere byrdefullt for studenten og verke utarmende på universitetsmiljøet. Sosiale og politiske aktivitetar på universitetet føreset at nokon har tid og ressursar til å drive det. Dersom det vanlege vert, at studentane knappast har tid til å stikke innom forelesningane, vert dette vanskeleg.

Den studentpolitiske aktiviteten her ved universitetet er no lågare enn den var i startfasen, om vi no ser bort frå den formtoppen som statsråden utløyste i fjor haust. Ein synkende politisk aktivitet er etter vårt syn uheldig, og grunnane til det er fleire. Ei forklaring er, at dei generelle politiske konjunkturane har endra seg. Ei anna, og meir intern forklaring, er at universitetssystemet i Tromsø har «stivna». Frå ein startfase med forholdsvis lause strukturar, har systemet no naturleg nok «sett seg». Tidsfristane vert små og handlingstvungen stor, sakene

Når vi studentar fell ut av det studentpolitiske arbeidet så må det m.a. tolkast som ein avmaktsreaksjon. Alternativet er studentpolitikarar på heiltid, men då er ein for det første ikkje student og for det andre ser vi det som ei politisk lite ynskjeleg utvikling.

Mange har stilt spørsmålet: Kvifor er det viktig med studentpolitisk arbeid? Ja, det kunne vore freistande å spørje: kvofor er politisk arbeid i det heile viktig???

Eit svar til dykk nye studentar — ja gamle for den del — er at det er viktig at vi som studentar utviklar eit utdanningspolitisk medvit og at vi prøver å forstå vår eigen situasjon som student i ein vidare samanheng. Ikkje ta for gitt det faglege innhaldet og den yrkesfunksjonen vi seinare skal ut i.

Forts. 11. side.

Studiene må kvalifisere til en framtidig funksjon

Intervju med rektor Helge Stalberg

1. august tiltrådte Helge Stalberg stillingen som ny rektor ved Universitetet i Tromsø. Han har tidligere vært tilknyttet Institutt for medisin.

Det er en vanskelig oppgave Stalberg har foran

Universitetets stilling blir stadig svekket blant annet gjennom konkurransen fra DH-skolene. I din festtale på Universitetets åpning, skisserte du tre muligheter for videre vekst, kan du utdype disse nærmere?

— Først og fremst kan man i en viss grad trekke flere studenter til de allerede eksisterende fagtilbud, men det er grenser for hvor mange det er behov for å utdanne i landsdelen innenfor fag som f.eks. historie, engelsk eller finsk. Satser vi for mye denne veien, kan vi få en overutdanning som igjen fører til at de må reise ut av landsdelen for å få arbeid. Da har vi oppnådd det motsatte av det vi ville.

Derfor ser jeg først og fremst en mulighet i å opprette flere fagtilbud innenfor den tradisjonelle Universitetssektoren. En annen vei å gå er å opprette kortere yrkesrettede studier. Det er primært helse- og systerutdanning jeg her tenker på. Det er et avgrenset 2-årig studium, hvor en tradisjonelt brukerm lærere fra Universitetet.

Vil ikke denne typen utdanning nettopp være med på å viske ut grensene mellom Universitetet og DH?

— Jo, hvis det går for langt, og jeg tror ikke vi skal ta opp for mange kortvarige yrkesrettede studier av f.eks. sosionom-typen, som hører inn under DH. Jeg vil videre påpeke at forskerarbeid er et felt som bør være forbeholdt Universitetet, men bruker vi denne argumentasjonen må vi innse at visse felt er forbeholdt DH.

Den tredje mulighet du skisserte var såkalt avendte søsterfag.

— Ja, jeg tenker her på et fellesmiljø av teoretiske og praktiske fag, som ligger mer på linje med høyskolene. Fiskerifagstudiet og bedriftslederstudiet kan kanskje ses på som et skritt i denne retning.

Universitetet har ikke oppfylt prognosene med hensyn til antall studenter, ser du det som et mål å få oppfylt disse?

— Det er viktig å få opp studenttallet, av flere årsaker. Et større studenttall vil føre til et mer allsidig studentmiljø. Det gir mulighet for mangfold også utenfor det rent faglige. Det er videre et faktum at mange studenter avslutter sine studier før de har fullført tiltenkt grad. Jeg har her inntrykk av at studiet for mange studenter ikke gir følelsen av å kvalifisere for en framtidig funksjon.

Vi kan her tolke ditt syn slik at du går inn for en mer yrkesrettet utdanning?

— Jeg mener ikke et strengt yrkesrettet studium, men en bør ta inn flere elementer som gjør at studiene sikter inn mot et framtidig yrke. Det er jo viktig at studentene kan noe, og ikke bare vet noe.

Men vil ikke dette kunne medføre at vi får en utdanning på næringslivets premisser?

— Universitetet må sørge for at man ikke binder seg slik at næringslivet bestemmer innholdet i studiet.

Hva med forskningen?

Forskningen må selvsagt foregå på Universitetets premisser, men

seg — Universitetet er i krise, konkurransen med DH-skolene blir stadig hardere, og prognosene for studenttallet er ikke oppfylt. Studentavisa lot rektor Helge Stalberg få anledning til å si sin mening om situasjonen, og skissere muligheter for videre vekst.

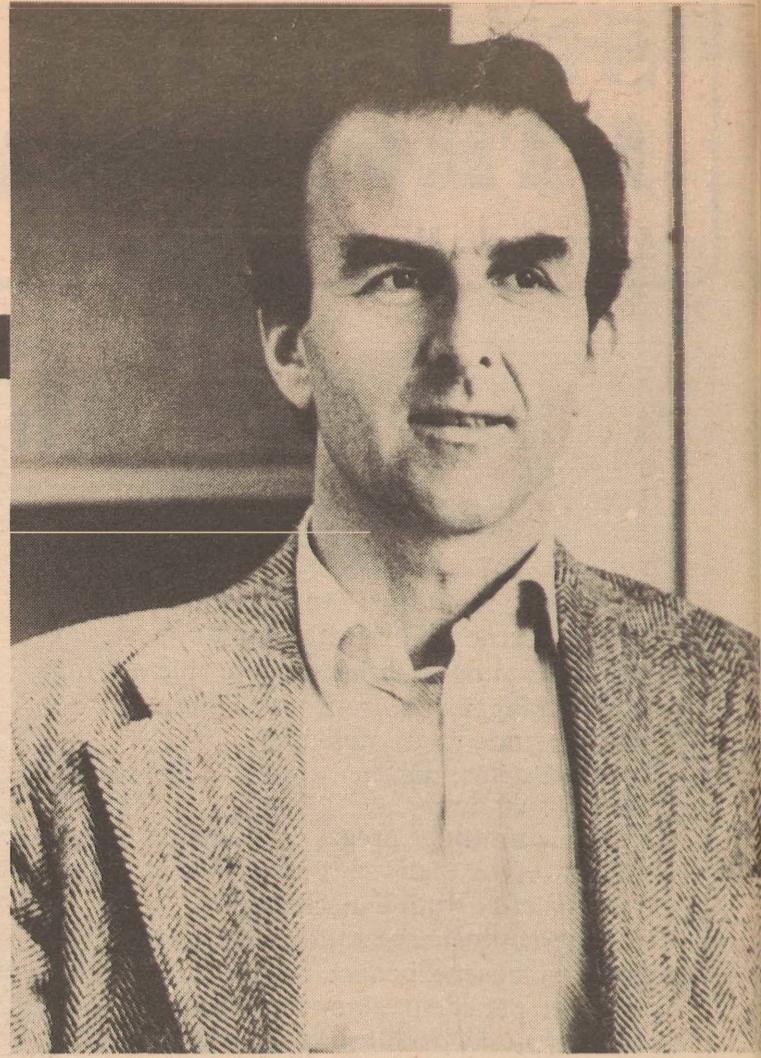
allikevel må Universitetets oppgave være å utdanne folk som kan delta i blant annet oljevirksomheten. Det er viktig at oljevirksomheten ikke bare trekker folk utenfra, men også gir arbeidsplasser til nordnorsk ungdom. Landsdelens og oljeselskaperens interesser er i mange tilfeller sammenfallende. Oppdragsforskning gir også store muligheter for hovedfagsstudiene, og kan være verdifull for framtidig arbeid både privat og offentlig.

Du har stadig vekk framhevet viktigheten av faglig kvalitet, kan vi med dette forstå at du synes kvaliteten er dårlig i dag?

— Nei, det er ikke det som ligger bak, men med det relevansekravet som er stilt til Universitetet, kan en forvente at Universitetet skal gå ut med problemløsninger på felt som ligger utenfor. Dette kan igjen gå på bekostning av fordypning i studiene. Universitetet i Tromsø må ha en faglig anseelse blant andre Universitet/læresteder. Basisforutsetningen er med andre ord at studentene skal føle seg trygge på at det faglig sett er like bra som ved andre Universiteter. Jeg kunne også ønske en bedre studieevaluering. Jeg mener at det er viktig at studentene kommer med kritikk av hvordan studiet/undervisningen har fungert.

Mye tyder på at Ex.phil står i fare for å forsvinne, hvordan ser du på denne utviklingen?

— Jeg ville synes at det var veldig synd om ex.phil skulle gå ut. Dette er et felles ide-grunnlag for

Studentene må kunne noe, ikke bare vite noe, mener rektor Helge Stalberg.

Universitetet, som gir en en kritisk holdning til studiet. Jeg har alltid forsvart Ex.phil.

Vil du fortsette med å gjøre det?

— Ja, men det som gjør saken vanskelig er at DH driver «billigsalg» på cand.mag. Jeg har lite lyst til at Universitetet av den grunn følger seg tvunget til å gi opp ex.phil. Man vil da tape en vesentlig verdi ved å la den gå ut.

Studentenes sosiale og økonomiske situasjon blir stadig verre. Tidligere rektor Yngvar Løchen gikk aktivt ut og støttet oss under aksjonene mot løpende renter i studietida, som fant sted i fjor høst, hvordan vil du stille deg til liknende aksjoner?

— Jeg har ikke satt meg skikkelig inn i aksjonen som fant sted i fjor høst, men når en sitter i en innflytelsesrik posisjon må en bruke den på saker som angår Universitetet. Hvis studentøkonomien er slik at den hindrer studentene i å fullføre sine studier er det en Universitetssak, men er det spørsmål om grad av velferd er det en sak for studentenes egne organisasjoner. Det er ingen klar grense her, men det krever en viss tilbakeholdenhet for å holde på integriteten.

Man kan arbeide for å oppnå målet gjennom andre kanaler, sier rektor Helge Stalberg til slutt.

Studentutvalget vil arbeide for økonomisk støtte til studerende ungdom under sykdom

Fra venstre Marit Rødland, Jan Henry T. Olsen, Åge Mariussen, Kari Grimsby.

Den synkende interessen for studentpolitiske saker, har også gjort seg gjeldende i Studentutvalget. Su er nå redusert til kun 4 personer, det skulle ha vært 7. Flere institutt er i dag ikke representert. Det er arbeidsutvalgene på instituttene som har ansvaret for at det stilles representanter i Studentutvalget.

Studentutvalget påpeker at «de gamle traverne» i studentpolitikken har trukket seg ut, og de som i dag sitter i SU har liten erfaring, noe som igjen gjør situasjonen enda vanskeligere.

Da Studentavisa var oppom SU var det planleggingen av hovedallmøte 24. sept. som sto på dagsorden. Det vil bli lagt opp til diskusjon omkring retningslinjene for den nye Studentorganiseringa. «Den nye studentorganiseringa er et forsøk på å få alle instituttene med på studentaktiviteten», sa SU representantene.

På spørsmålet om hvilke saker

SU vil jobbe med i framtiden, ble økonomisk støtte til studerende ungdom under sykdom spesielt fremhevet.

«Slik situasjonen er i dag har ikke studentene krav på sykepenger. Studentene må ha vært syk i 312 dager i løpet av et år for å få økonomisk støtte», og den eneste muligheten er å ta lån. Dette er en helt uakseptabel ordning, sier SU representantene.

Ellers vil også arbeid med Studentøkonomien være et viktig arbeidsfelt for Studentutvalget i tida framover. SU kunne videre fortelle at Norsk Studentunion (NSU) planlegger, sammen med Studentersamskipnaden en landsomfattende aksjon mot Regjeringen, for å få bedret Samskipnaden og studentenes dårlige økonomi.

SU oppfordrer studentene til å delta i det viktige studentpolitiske arbeide som ligger foran oss.

Norsk støtte til undertrykkelsesregimene i Latin-Amerika?

En mor identifiserer liket av sin sønn, drept av juntaen i El Salvador.

MENNESKERETTIGHETENES FALITT

11. september var det 8 år siden Pinochet kom til makten i Chile etter å ha styrtet Allendes folkefrontsregjering gjennom et militærkupp. Pinochet sitter med USAs støtte fortsatt ved makten, og for et år siden lot han seg «velge» til president for 8 nye år i første omgang. Rapporter fra Amnesty International og FN-organer viser at bruddene på menneskerettighetene har økt de siste par årene. Til tross for dette hevder USA at situasjonen har bedret seg og har stemt for at landet skal få lån fra den internasjonale utviklingsbanken, IDB, samtidig som Reagan-administrasjonen ikke lenger vil motsette seg våpensalg til landet.

Guatemala er kjent for å ha det verste terror-regimet i Latin-Amerika. De siste månedene har tallet på drepte kommet opp i 35-40 pr. dag. I juni i år ga Reagan-administrasjonen tillatelse til salg av bl.a. 150 militære kjøretøyer til dette landet. Inntil nylig ville dette vært ulovlig idet disse kjøretøyene tilhørte en gruppe militært utstyr som ikke kunne selges til land som grovt forbrøt seg mot menneskerettighetene. I april i år ble det imidlertid foretatt en omdefinering slik at de militære kjøretøyene ble plassert i gruppen for «kontroll av den regionale stabilitet» som ikke omfattes av restriksjonene.

I løpet av de første 7 månedene av 1981 er det dokumentert 9796 drepte sivile i El Salvador. Dette er allerede flere enn i hele 1980. Erke-

biskop River Y. Damas hevder at den salvadorienske junta, i samarbeid med høyrekreftene er ansvarlige for de fleste av drapene. Den økonomiske støtten til El Salvador vil i år beløpe seg til ca. 1/2 millioner dollar, hvorav USA vil bidra med omlag 55 %. Resten er tenkt dekket via internasjonale organer som Verdensbanken og den interamerikanske utviklingsbanken, hvor USA har avgjørende innflytelse.

DEN INTERAMERIKANSKE UTVIKLINGSBANKEN

Den amerikanske utviklingsbanken, IDB, har til formål «å bidra til økt økonomisk vekst» og «å fremme offentlige og private investeringer til utviklingsformål» i Latin-Amerika. En stor del av lånene har imidlertid gått til de rikeste og minst utviklingsorienterte landene. Over halvparten av Bankens totale utlån har i flere år gått til Latin-Amerikas mest brutale diktaturstater. Foruten 22 latinamerikanske stater, USA og Canada, er de fleste OECD-landene blitt medlem av IDB. Stemmeandelen i IDB er bestemt av innskuddet. USA har i dag 35 % og det er regler som sier at de aldri skal ha mindre enn 34,5 %. Sammen med Chile og Argentina har de over 50 % av stemmeandelen. I vår la UD fram et forslag til norsk tilslutning til IDB. Næringslivet regner på den måten å få lettere tilgang til det latinamerikanske marked. Med et tenkt tilskudd på 16 mill. kr. pr. år i en 4 års periode, vil Norge få 0,1 % av stemmeandelen. Det vil bety norsk millioninn-

spøyting til undertrykkingsregimer som f.eks. Chile, El Salvador og Guatemala, samtidig som mulighetene til å innvirke på de beslutningene som tas er lik null.

Debatten om norsk medlemskap i IDB er utsatt til etter Stortingsvalget. Dette er beregnet for den norske holdninga til latinamerikanske spørsmål, som er preget av et nokså klart dilemma: Den sosialistiske internasjonale (hvor Arbeiderpartiet er medlem) streber etter å få en fredlig løsning i El Salvador, der også frigjøringsbevegelsen FDR får en rettmessig plass. Samtidig gjenspeiler Norges nære forhold til USA gjennom NATO seg i manglende kritikk av USAs utenriks- og militærpolitikk. Andre land i såvel Skandinavia som Vest-Europa ellers har etterhvert tatt atskillig klarere standpunkt til fordel for latinamerikanske frigjøringsbevegelser, som f.eks. svensk økonomisk støtte til sandinistregimer i Nicaragua og Frankrikes nylige anerkjennelse av FDR i El Salvador (i en felleseklærning med Mexico).

BORGERKRIGEN TRAPPESS OPP

Mens ryktene svirrer i El Salvador om militærkupp for å bli kvitt kristeligdemokratene fra den halvmilitære juntaen, det siste demokratiske alibiet for USA og fascistgeneralene, dør stadig flere geriljasoldater i kamp og sivile og flyktninger av terror og sult. Strategien for geriljaen i El Salvador er «langsigte folkedikt». Bøndene i de frigjorte områdene har satt i verk en omfattende kollektiv jordbruksplan for å gjøre områdene selvforsynt med mat. Tunneler og bomberom graves på kryss og tvers som vern mot flyangrep. Parallelt med frigjøringsbevegelsens økende oppslutning og aktivitet, setter USA inn militære tropper i kampområdet fra nabolandet Honduras.

SOLIDARITETSARBEID — FORTSATT EN MULIGHET

Latin-amerikagrappa i Tromsø er en partipolitisk uavhengig organisasjon som har til formål å støtte de latinamerikanske folkenes kamp mot imperialisme, undertrykking og krenking av menneske-

rettighetene. Dette skjer bl.a. gjennom å spre informasjon om Latinamerika og ved å delta aktivt i innsamlingsaksjoner og andre støtteaksjoner. LAG-Tromsø er en av 6 lokallag i den landsomfattende organisasjonen Latinamerikagrupperne i Norge. LAG-Tromsø har etterhvert gjort seg kjent i «bymiljøet» gjennom bl.a. arrangement av Aslak Aarhus' multimedia-program i fjor sommer og høst, kultur- og informasjonskvelder på Tromsø Museum i mars i år og et 24 timers demonstrasjon mot USAs innblanding i El Salvador utenfor informasjonskontoret i Grønnegata i mai. Vi har hatt samarbeid med flere andre organisasjoner, som f.eks. Filmklubben, 8. marskomiteer, og fagorganisasjoner. En økonomistafett til inntekt for FDR i El Salvador pågår og har til nå innbrakt ca. 8000 kr. I høst har vi månedlige medlemsmøter hvor det bl.a. blir tatt opp enkelte lands situasjon i dag, det

planlegges et møte med bolivianske flyktninger og en landsomfattende El Salvador-aksjon i desember.

Latinamerika-grappa i Tromsø er en liten men aktiv solidaritetsorganisasjon som er åpen for nye ideer og krefter i kampen for de latinamerikanske folkenes frigjøring. Vi prøver å ta i bruk så mange midler som mulig, både tradisjonelle og utradisjonelle. Reagans seier i USA har gjort solidaritetsarbeidet for Latin-Amerika desto viktigere. En sannsynlig borgerlig seier i Stortingsvalget vil gjøre en fra før altfor nølende politikk fra norsk side, enda mer i tråd med Reagans ønsker om å knuse all opposisjon i Latin-Amerika. Du er velkommen til å stemme med i korret om at dette er uakseptabelt. Vi kan kontaktes gjennom følgende telefonnummer (i arbeidstiden): 86 050, Yngve evt. c/o Kari Thomassen, Petersborggt. 21-29.

Det latin-amerikanske folket, fattig og undertrykt.

Tilfeldig terror og systematisk vold, et gatebilde fra El Salvador.

Nøytronbomba - Rea

- Av Hermann Jervell

1. Litt enkel fysikk

En del av virkemåten til atombomber kan bli forklart med enkel fysikk. Vi vet at atomkjerner er bygd opp av protoner (positivt ladet) og nøytroner (ingen elektrisk ladning), og at rundt svirrer elektroner (negativt ladet). Vi vet at partikler med lik ladning frastøter hverandre, mens partikler med ulik ladning tiltrekker hverandre. Av dette følger

— det må være sterke krefter som skal kunne holde (de positive ladete) partiklene i kjernen sammen. (Noe særlig mer enn 90 protoner kan ikke en atomkjerne ha uten å dele seg i biter). Hvis atomkjernen blir delt vil bitene fyke vekk fra hverandre med voldsom hastighet.

— det er vanskelig for to atomkjerner å bevege seg mot hverandre, en nøytron har mye lettere for å treffe en atomkjerne.

En måte å få atomkjerner til å bli ustabile er å bombardere dem med nøytroner. Når atomkjerner deler seg blir ofte nøytroner frigjort som kan gjøre andre atomkjerner ustabile.

Det fins to hovedtyper atombomber

— **FISJONSBOMBER.** Store atomkjerner bombarderes med nøytroner — de deler seg — produserer flere nøytroner som får andre atomkjerner til å dele seg. Ved hver deling fyker de (positivt ladete) delene av atomkjernene fra hverandre og produserer masse energi.

— **FUSJONSBOMBER.** Lette atomkjerner blir skutt mot hverandre med så stor hastighet at de smelter sammen og da blir energi frigjort. Energien ved fusjon er vesentlig større enn ved fisjon.

2. Noen ingeniør-overveininger

Fisjonsbomber. En får bomber om en har store atomkjerner og mye nøytroner. Hvilke atomkjerner? Vanligvis hører en om:

Uran-isotopene, uran-235 og uran-238.

Plutonium-isotopene, plutonium-239 og plutonium-240.

Til fisjonsbomber brukes enten uran-235 eller plutonium-239. Det uranet som finnes i naturen består av 99,3 % uran-238 og 0,7 % uran-235. Til våpen må en ha i alle fall 10 % uran-235 og helst mer enn 90 %. Uran-238 brukes til atomreaktorer. Som avfallsstoff får en plutonium-239 og plutonium-240. Det kreves avansert teknologi for å skille isotopene fra hverandre. Denne teknologien har utviklet seg mye den siste tiden slik at skillet mellom uran/plutonium til våpen og til reaktorer begynner å bli ganske lite. Anlegg for separasjon av disse isotopene finnes blant annet i Argentina, Brasil, India, Irak, Israel, Sør-Afrika, Taiwan,...

En stor nok klump uran-235 eller plutonium-239 produserer nok nøytroner av seg selv til å starte en atombombeeksplasjon. Det er en nedre grense for når eksplosjonen vil sette seg selv i gang — den såkalte kritiske masse.

En kritisk uran-235 kule vil være litt større. Om en rundt uranet eller plutoniumet kler et nøytronreflekterende stoff vil den kritiske massen være mindre.

Det rengs avansert teknologi (eller utspekulert stjeling) for å få fatt i uran eller plutonium til atombomber. Å lage selve bomben er svært enkelt.

Uranet er delt i to deler. Med vanlig sprengstoff blir delene skutt mot hverandre med hastighet på 1000 meter i sekundet. En får en kritisk masse med uran og bomben eksploderer.

Fusjonsbomber. Vanskeligheten er å få stor nok fart på de lette atomkjernene. Det gjøres ved å ha en fisjonsbombe som tennsats. Den første amerikanske fusjonsbomben var så stor at den ikke kunne fraktes i fly — den var mer et laboratorium som eksploderte. Andrei Sakharov var hovedmannen bak den sovjetiske fusjonsbomben et halvt år etter. Den var av mer vanlig størrelse. Som vi skal se med nøytronbomber kan fusjonsbomber lages svært små. Det er vanskeligere å lage fusjonsbomber enn fisjonsbomber.

Nøytronbombe. En nøytronbombe er en liten fusjonsbombe. Jo mindre fusjonsbomben er, jo forholdsvis mer av energien går til nøytronstråling. En nøytronbombe består av

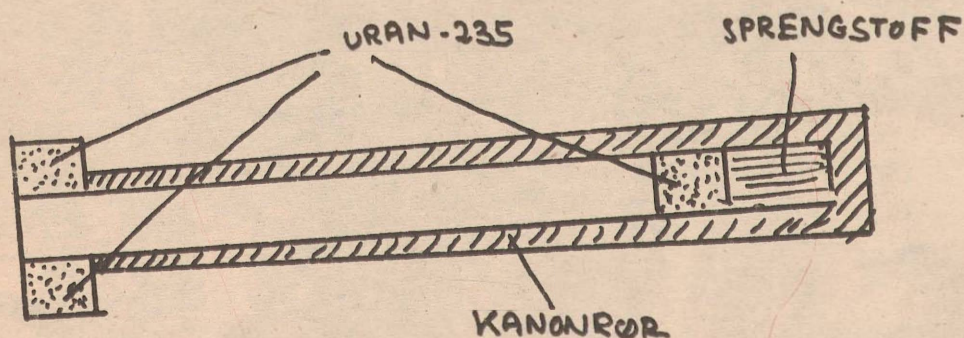
7 fisjonsbombe som tennsats — fusjonsbombe — nøytronreflekterende materiale for å minske kritisk masse.

Nøytronbomben kan lages så liten at den skytes ut som en atomgranat i 155 mm haubitser. En trenger lite spesialutstyr for å skyte dem ut.

3. Virkninger

Fysiske virkninger. En atombombe gir fra seg enorme mengder energi. For militære er det et stort problem at en ikke klarer å lage små atombomber. En måler ofte bomben i tonn TNT. Det gir et mål for hvor mye vanlig sprengstoff som gir like mye energi som en atombombe. Atombomber finnes i størrelser fra noen få kilotonn TNT til opp mot 100 megatonn TNT. Hiroshima-bomben var 15 kilotonn TNT. I 2. verdenskrig ble det sluppet bomber på tilsammen 3,5 megatonn. I Vietnam-krigen ble det brukt 7 megatonn TNT. En bombe på 1 megatonn TNT inneholder like mye sprengstoff som et sammenhengende godstog med dynamitt fra Fauske til Tromsø.

I en typisk atombombe blir energien fordelt til

(Fra NOU 1978:35)

Så enkelt er det faktisk å lage en atombombe!

I kjølvannet av fredsmarsjen, hvor det kom det siste spill fra Washington, — produksjon formelle vedtak om produksjonsstart den. Studentavisa bringer i dette næ nøytronbomba, -dens virkninger og de

En bombe på 1 megatonn over San Francisco.

- 800.000 døde.
- 400.000 alvorlige sårede, de fleste med brann
- 1700 alvorlig sårede pr. fungerende lege et hvert 10. minutt 20 timer i døgnet tar det to
- 200.000 råtnende lik.
- insekter tåler mange ganger så mye radioakt
- i hele USA finnes det 2000 sengeplasser for
- ELEKTRISITET OG KOMMUNIKASJON
- tilfluktsrommene i selve byen fungerer som

ans nye fredstaktikk

John Wyller -

— 50 % trykkbølge som blåser ned hus etc. — 30 % varmemstråling — 20 % radioaktivitet (inklusive nøytroner).

Forholdene kan variere, men alle bomber inneholder alle tre energiformer. Nøytronbomber har forholdsvis mer radioaktivitet. Energien kan være 1/10 av Hiroshimabomben men radioaktiviteten er like stor som i Hiroshima.

En virkning av radioaktiviteten er at elektroniske kretser blir ødelagt. Med så mye elektronikk og datamaskiner som de militære har kan dette være et problem. Mye, mye verre er:

Medisinske og sosiale virkninger. Det dør folk fortsatt som følge av skadene etter bombene i Hiroshima og Nagasaki. Radioaktiviteten gir kreft-tilfeller og skading av arveanlegg. I en nøytronbombe er radioaktiviteten hovedsaken. Nøytroner går gjennom stål og murverk, men gir store skadevirkninger i organisk materiale. Planter og insekter blir mindre skadd enn mennesker. En soldat som mottar en 10 ganger dødbringende dose kan fortsette kampen omkring 30 minutter og dør først en dag eller to senere. De som mottar en dødbringende dose kan fortsatt fungere i atskillige timer og dør etter noen uker. Hvordan vil disse dødsmerkede soldatene slåss videre?

En bombe på 1 megaton TNT sluppet over atomkraftverk midt i Vest-Tyskland vil gi så mye radioaktivitet at 1/3 av Vest-Tyskland vil være ubeboelig i måneder etterpå.

(I arbeidet her i Tromsø med å gjøre faren for atomkrig kjent har vi møtt på følgende reaksjoner:

— formannen i Forsvarsforeningen har nevnt viktigheten av å ha på seg bredbremmet hatt og tykke klær. (Møte i Fredsuka).

— AKPs Herman Kristoffersen har snakket om å bygge tilfluktsrom. Jeg fikk sterkt på følelsen av at han mente at det er viktigere at rustningen er balansert enn at den går ned.. (Møte Nei til Atomvåpen 23/2).

Slikt er jo til å gråte over.

I midten av 60-åra regnet den amerikanske regjering at 400 megatonn TNT ville utrydde 25 % av Sovjets befolkning og legge øde 50 % av industrien. Samfunnet vil da slutte å fungere. Nå har USA et arsenal på 6000 megatonn TNT.

4. Politikk med atomvåpen
Atombomber har vært forsøkt brukt i utenrikspolitikk.

Atom-trusler. USA har truet med atomkrig: 1946 mot Iran. 1950 mot Korea. 1953 mot Korea. 1954 John Foster Dulles tilbød Frankrike 3 bomber til bruk ved Dien Bien-Phu. 1958 mot Kina — okkupasjon av småøyer. 1958 mot Irak. 1961 Kennedy rådet til det i Laos. 1961 Kennedu rådet til det i Berlin. 1968 Westmoreland rådet til det — Khe Sanh basen.

Finger på avtrekkeren. Det er ikke riktig — i følge Daniel Ellsberg — at alt er under kontroll av den amerikanske president i USA. En major på den fjernestliggende base i Sør-Korea kunne (i alle fall) i 1957-59 på eget ansvar sette i gang et atomangrep.

Opprustning. Det kan være svært vanskelig å vurdere hvor sterk motparten er. Daniel Ellsberg nevner følgende:

I slutten av 50-åra diskuterte en mye i USA den såkalte rakettkløften — SA hadde da 40 atomraketter mens Sovjet skulle ha 200-1000. Dette ble et viktig tema ved president-valget i 1960. Kennedy tok dette spesielt opp. Etter valget rustet han kraftig opp med 800 nye Minuteman-raketter. Sannheten var at Sovjet hadde 4 — fire — raketter. Det ville ikke være så lett for dem å si i fra det.

Kanskje har opprustning vel så mye med rustningsindustrien å gjøre? Det er ikke mindre farlig om det er tilfelle.

5. Hva kan gjøres?

Mange — politikere, militære og andre — har talt om atomvåpen som «true-våpen» og ikke «bruke-våpen». Dette er et skille som selvsagt ikke holder. Trusler som det ikke står makt bak er tomme trusler. Atomtrusler truer med kollektiv selvutslettelse av vår sivilisasjon.

Med den store atomopprustningen øker faren for en ny type atomkrig — narkotika-berusede amerikanske soldater, nesluttomme ny-fascister, cowboy-inspirerte politikere.

Når det går opp for en at fornuftige mennesker egentlig aldri har tenkt tanken ut at atombomber skal brukes, så ser en realisme i fredsbevegelsene. Omfanget av fredsbevegelsene har økt sterkt det siste halvåret. I Norge har vi hatt Fredsmarsj-bevegelsen og først og fremst Nei til Atomvåpen. Det er i disse bevegelsene at det viktige arbeidet ot atomvåpen blir gjort. Med president Reagans opprustningsplaner (og opprustningsved-

tak) og NATO-møte i desember om utplassering av atomraketter i Sentral-Europa står vi nå foran mange viktige oppgaver.

6. Referanser
Viktige grunnkunnskaper finner en i

— NOU 1979:35 Kjernekraft og sikkerhet. (Granli-utvalget)

— Svein Roald Hansen: «Atombomber for alle». Utvalget for Rustningskontroll og Nedrustning. (Regjeringsoppnevnt utvalg).

Nye resultater viser at Granli-utvalget overvurderer vanskeligheten av å bruke laser-separasjon av uran- og plutonium-isotoper.

— Richard Lester. Bulletin of Atomic Scientists mai 1981.

— New Scientist. 6. august 1981.

Fysiske skadevirkninger av atomkrig.

— Kevin N. Lewis. Scientific American. September 1979.

— Jens Gustav Iversen og Kristian Schreiner. I Atomvåpen og Usikkerhetspolitikk. Tidens Forlag.

— Steven A. Fetter og Kosta Tsipis. Scientific American. April 1981.

Medisinske virkninger

— Jørgen Dragsdahl. I Atomvåpen og Usikkerhetspolitikk.

John D. Constable. Bulletin of Atomic Scientists. Mai 1981.

— H. Jack Geiger. Bulletin of Atomic Scientist. Juni/juli 1981.

Om atomtrusler og politikk med atomvåpen

— Daniel Ellsberg. Intervju Politisk Revy. November 1980.

— Daniel Ellsberg. Syn og Segn. 1981 nr. 4.

Om bruk av atom-trusler

— George F. Kennan. New York Review of Books. 16. juli 1981.

— Andrei Sakharov. Brev i Bulletin of Atomic Scientists. Mai 1979.

Om USA og Sovjets militærbudsjett

— Arthur Macy Cox. New York Review of Books. 6. nov. 1980.

Edward Hay. Bulletin of Atomic Scientists.

— Årbok fra SIPRI (Stockholms fredsforskningsinstitutt).

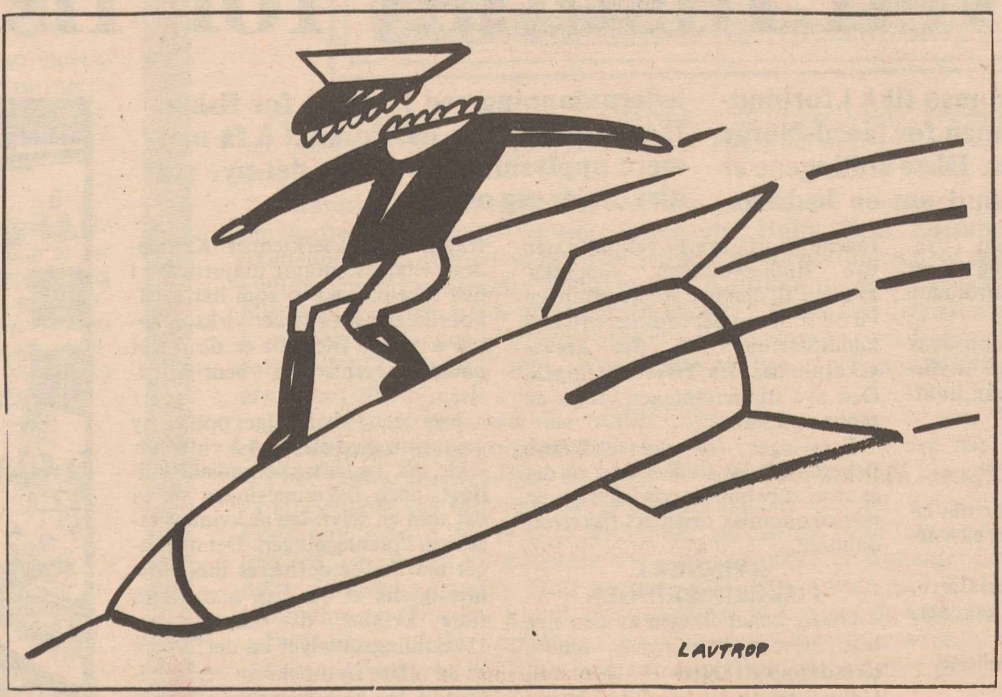
— Årbok fra IISS (Strategiske studier, London).

17. november 1981

**Herman Ruge Jervell
John Wyller**
(bare scm konsulent)

emonstrerte
telarende» ut-
abomba. Det
rt få uker si-
uartikkel om
de rolle.

nn
ett konsultasjon
o øke alle.
kjennesker.
-gaskader.
NAMMEN.
n pier.

SOSIALDEMOKRATIET VED VEIS ENDE?

Av Erik Oddvar Eriksen

Tidsskriftet Vardøger har rørt på seg igjen og sendt ut eit nytt nummer — det ellefte i rekka. Dette politiske gjenferdet frå slutten av 60-åra har med ulike og lange mellomrom sendt ut sine refleksjonar over faglege og politiske spørsmål i tida frå redaksjonshovudkvarteret i Trondheim. Tidsskriftet kallar seg stadig marxistisk og ser det også stadig vekk som si oppgave «å formidle samfunnsanalyser og dokumentasjonar for å bidra til avklaring av spørsmål som er vesentlege for den sosialistiske bevegelsen».

Når ein no skriv 1981 er det då også på tide at den seriøse del av norsk venstreside tek opp fenomenet sosialdemokrati til grundig analyse. I alt for lang tid har AKP-istiske svik-kategoriar fått råde grunnen i forståinga av denne rørsla. Dvs. ei forståing som går ut på at den revolusjonære arbeiderklassen og dei radikalisererte småborgarskikka er blitt sveket av ein luguber gjeng i toppen av LO og AP-hierarkiet.

Vardøger nr. 11.81 er ute etter å avlive eit slikt syn på utviklinga av sosialdemokratiet. Det er trass alt den einaste politiske rørsla som har klart å gjennomføre ei rekke reformer til beste for lønnsarbeidarklassen. Sosialdemokratiet må forståast som ein politisk bevegelse med radikale, ja tildels revolusjonære intensjonar som med reformframstøyt mot kapital og borgarskap skapte det vi i dag kjenner som velferdsstaten. Denne vellukka modifiseringa og omforminga av dei økonomiske og sosiale strukturane i samfunnet har også satt sitt preg på det tradisjonelle sosialdemokratiske

tankegods. Det er ei langt anna virkelighet som omgir partiet i 1980 i forhold til den liberalistiske frikonkurransesstaten i byrjinga av hundreåret.

Mangel på nye reformframstøyt og generelt ideologisk dødvann tyder på at Det Kongelige Norske Arbeiderparti i dag er inne i ei krise — (jmf. også «den visjonære Steen» erstatta av «den karrismatiske Gro»).

For å kaste lys over denne krisa vil Vardøger forsøke å forklare litt av den utviklinga som har ført partiet frå eit klassekamp-parti til eit ansvarleg og statsbærande regjeringsparti.

Tittelen på nummeret er: «Sosialdemokratiet ved veis ende» med undertittel «arbeiderbevegelse, stat og økonomi i Norge etter 1945». Nummeret består av 5 artiklar og har Lars Mjøset og Rune Skarstein som redaktørar.

I første artikkel tek Adam Prezeworski for seg den sosialdemokratiske utviklinga som historisk fenomen i Vest-Europa. Som sentralt forklaringsmoment står det sterkt motstridande i å skulle administrere regjeringmakta og på same tid ivareta arbeidsinteressene. Det å skulle administrere ein «borgarleg» stat set visse rammer og begrensninger på den politikken som blir ført. T.d. er den ansvarlege haldninga til handsaminga av statsfinansane eit viktig rammevilkår i så måte. Ellers er den klassiske debatten om stemmerettens muligheter og begrensninger gjort rede for.

Artikkelen er ei god og vel-dokumentert innføring i korleis heile den europeiske sosialdemokratiske bevegelsen sakte dreide mot stadig mindre radikal

reformpolitikk. Vi får eit godt innblikk i dei tankemodellane som var med på å skape denne dreininga — frå Marx til Palme.

Hans Ebbing sin artikkel «Klassekompromiss i krise — en periode tar slutt», vil forsøke å vise at endringane i sosialdemokratiets forutsetninger er med på å forklare kva som har skjedd med AP etter krigen.

Artikkelen er blitt litt laus i fisken (Ebbing ser ut til å vere meir ute etter å berge ei bestemt marxismeoppfatting mot «farvel-til-proletariat-teoretikere», enn å svare på problemstillinga si). Artikkelen er godt dokumentert med data og statistikk i fleng. Eg synes imidlertid at Ebbing kjem lengst i svaret på kva som har skjedd i etterkrigstida og kvifor det er krise i dag i AP, med følgjande utsagn: «Det er ikke en «fysisk» desimering av arbeiderklassen som har foregått, men en desimering av dens erfaringsgrunnlag som den orienterer seg politisk ut fra». Dvs. dei kvalitative nye skillene som har oppstått og som danner så spinkelt grunnlag for kollektiv, solidarisk handling.

Ellers er perspektivet at sosialdemokratiet i staden for å vere den beste (og einaste) kriseløysar for kapitalismen er «partiet snarere blitt et instrument i statens politikk».

Lars Mjøset tek for seg «Sosialdemokratiske økonomisk politikk i Norge etter krigen», i ein nesten 60 sider artikkel. Det er ei imponerende spennvidde i teori- og empiri tilfang. Dette arbeidet, frå problematisering av Keynesianismen, via industripolitikk og distriktspolitikk til ein gjennomgang av dei regulerings-

tekniske hjelpemidla som staten rår over, berre for å nevne litt. Logikken i framstillinga er at dei ulike inngrepa staten har gjort overfor dei meir frie kapitalbevegelsene heller har tatt kompromissets form enn at inngrepa kans eiast å representere rein planøkonomisk tankegang. Denne kompromisstankegangen gjev oss litt betre forståing av blandingsøkonomien i det seinkapitalistiske Norge, som eit uinteressert og tilfeldig resultat av kryssande interesser.

Ellers påvisast den trivielle, men for AP avslørande kjensgjerninga, nemlig at reformiveren i AP auker merkbar etter kvart valnederlag. (Kanskje er det håp for AP etter Willoch).

Dei to neste artiklane handlar om endå meir økonomi og er då også skrevet av økonomar. Adne Cappelen og Anton Hellesøy forsøker å beskrive dei «strukturelle endringane i norsk økonomi etter krigen» generelt, men legger spesielt vekt på hvilke perspektiver oljeverksemda innebærer for norsk økonomi.

Adne Cappelen tek så i siste artikkel for seg «Inntektspolitikken i Norge i etterkrigstida». Artikkelen er spekka med data og vi får greie på alt frå dei inntektspolitiske instrumenta til ein beskrivelse av inntektsoppgjera etter krigen. Artikkelen har også ein del kritiske merknader, særleg om inntektspolitikk som middel til å betre landets konkurransevne.

Som ein ser er det grundig og instruktivt nummer av Vardøger. Samla har forfatarane gjort ein god jobb, spesielt som ei økonomisk analyse av eit etterkrigstidas sterkaste sosialdemokrater.

Dette er imidlertid berre eit nødvendig fundament for å forstå den politiske rørsla som sosialdemokratiet representerer. Dei meir sosiologiske og historisk-kulturelle utviklingstendensene er lite framme som forklaringsfaktorar.

Dette er vel heller ikkje å vente når det stadig er staten som «ivaretarer av totalkapitalens interesser» som er statsforståinga. Og når ein følgeleg i forlenginga av ein slik økonomisk analyse av kapitalakkumulasjon må vise til «statens relative autonomi» for å få analysen til å gå opp, — ein slags restkategori kor ein kan putte alle forklaringsmoment som har med overbygninga å gjere. Når ein ikkje lengre kan dra ut forklaringane av kapitalens utviklingslogikk så slenger ein på litt om at sjølsagt har staten ein viss relativ autonomi i forhold til dei økonomiske feltet. Dermed blir også analysen uinteressant og impotent fordi nettopp dette slingringsmonnet til staten er det politisk interessante når ein diskuterer innfor-kapitalistisk politikk.

Spørsmålet melder seg også om kva som kvalifiserer for bruk av eit slikt autonomibegrep all den tid ein endå ikkje (etter kva eg veit) har fastlagt grensene for statleg inngripen i den seinkapitalistiske organiseringa av økonomien.

Det er etter mitt syn nettopp i overskriding og i forlenginga av den reint økonomiske utviklingsanalysen at debatten om sosialdemokratiets vekst og fall kan fortsetje.

Vardøger nr. 11.81 blir trass dette tilrådd på det varmaste.

Bedriftslederutdanning oppstartet ved Institutt for fiskerifag

Universitetet i Tromsø fikk i forbindelse med aksjonsplanen for Nord-Norge tildelt flere stillinger. Disse stillingene er blitt brukt til et tilbud om en bedrifts-

lederutdanning ved Institutt for fiskerifag. Studentavisa har forsøkt å få nærmere opplysninger om hva det nye studiet dreier seg om.

Bedriftslederutdanningen bygger i stor grad på de fag og emner som allerede inngår i det ordinære fiskerikandidatstudiet.

Studenter som er tatt opp dette semestret, vil følge samme studieopplegg som fiskerikandidatstudentene første år.

Nye fag som inngår i den nye studieretningen blir:

- Markedsføring, her blir det en betydelig økning av den eksisterende undervisning.
- forretningsjuss (rettslære, skatterett, kontaktsrett, selskapsrett).
- Personforvaltning og ledelse.
- Organisasjonsteori.

Undervisningen i enkelte bedriftsøkonomiske emner som f.eks. regnskapsfag vil bli noe utvidet i forhold til det ordinære fiskerikandidatstudiet. Disse nye

fagene vil utgjøre 17 vektall i den nye studieretningen. Opptakskravene til den nye studieretningen vil bli som ved det ordinære fiskerikandidatstudiet at det kreves yrkespraksis fra fiskerinæringen. Den nye studieretningen vil ha en ramme på 5 år.

Erfaringer fra det ordinære fiskerikandidatstudiet viser at det er et stort behov i landsdelen for en mer økonomisk orientert fiskeritidning.

KVINNER I FISKERINÆRINGEN

Under behandlingen av den nye bedriftslederutdanningen sendte likestillingsutvalget et brev til Universitetsstyret der det heter: «Ved Fiskerifag ved Universitetet i Tromsø er det foreløpig rekruttert 129 menn og 1 kvinne. Vi ser her en fare for at kvinners deltagelse i fiskerinæringen både i fortid og

framtid ikke anerkjennes. Kvinners deltagelse utgjør majoriteten i den arbeidsstokken som har med koordinering av fiskerivirksomheten å gjøre. Derimot er de sterkt underrepresentert i bedriftsledelsen.

Når det nå skal bygges opp en ny profesjon med sikte på å videreutvikle det bedriftsøkonomiske miljøet innen fiskerinæringen ser vi det som en selvfølge at kvinner tas med i planleggingen. Det nye faget må derfor defineres innholdsmessig slik at det kan rekrutteres flere kvinner til utdanningen. Likestillingsutvalget ba derfor om at de måtte få utpeke en representant til den komiteen som arbeider med utforming av studieplan og betenkning og kvinnerelevante problemstillinger er ikke relevant nok for bedriftslederutdanningen ved fiskerifag.

DANMARK I EN ATOMKRAFT-TID

Av Eirik Fiva

«Det prikker under fødderne» er en nylig utkommet antologi som belyser temaet «Danmark i en atomkraft-tid» fra ulike skjønnlitterære vinkler. 16 danske forfattere tegner dystre bilder av fremtidens Danmark — skrekkutopier som har realistisk bakgrunn i dagens tendenser til umenneskelig gjøring av den samfunnskapte virkelighet. Bidragene har form av lyrikk, noveller og dramatikk.

Den skjønnlitterære formen egner seg etter mitt syn særlig godt til å få frem det uhyggelige ved en tiltagende bruk av atomkraft med tilhørende uhyrligheter som omfattende bruk av overvåking og politimetoder. I

denne antologien lykkes man nesten for godt i så måte. Nettopp fordi beskrivelsene av våre nære fremtid rendyrker kritikkverdige trekk ved den aktuelle virkelighet, fortoner billedglimtene fra en mulig fremtidig og umenneskelig øvrighetsstat seg så groteske. Fremstillingene støttes opp av de utmerkede illustrasjoner (Maris Struzik-Krull).

Mitt helhetsinntrykk er at boken vil kunne fungere som et fantasifullt og høyst lesverdig varsko mot atomkraft og øvrighetsstat. Og et varsko skal kanskje være noe overdrevent — liksom for sikkerhets skyld? Jeg savner imidlertid den nyanserte samfunnskritikk i fortellingene: De positive ten-

denser i den kapitalistiske sivilisasjonsprosess er påfallende fraværende i de 16 bidrag.

Forfattere: Thorkild Bjørnvig, Jytte Borberg, Nis Boesdal, Michael Buchwald, Inge Eriksen, Maria Giacobbe, Hans Jacob Helms, Marianne Larsen, Vagn Lundbye, Svend Åge Madsen, Henning Mortensen, Bent William Rasmussen, Jens Smærup Sørensen, Knud Sørensen og Kirsten Thorup.

Bokens tittel: **DET PRIKKER UNDER FØDDERNE**
Forlag: MODTRYK
Utgivelsessted/år: Århus 1981
Antall sider: 174 s
Pris: Ca. 100,—

Vesterålen og Lofoten i bilder

Nok et praktverk fra Leif Ryvardenes hånd kommer fra Universitetsforlaget i høst. Sist var det Alta-Kautokeino vassdraget i ord og bilder. I år er det Lofoten og Vesterålen han har tatt for seg, og resultatet er ikke blitt dårligere enn det forrige. Også her er det bildene som dominerer, for øvrig meget godt fotoarbeid. En god del av dem er tatt av Leif Ryvarden selv. Boka er delt inn i ni kapitler, som spenner fra geografisk beskrivelse via historie, næringsliv og klima til kunst og kultur.

Lofotfisket er viet et eget kapittel, sentralt som det er. Språket er lett og til tider nærmest poetisk i sin beskrivelse av dette øyriket i nord.

Det sier seg selv at det er begrenset hvor mye man kan få med om så mange emner på såpass liten plass. Kapitlene er da heller ikke lange, og inneholder bare det mest nødvendige. Spesielt kapitlet om kunst og kultur er etter min mening amputert. Dette er det eneste kapitlet i boka som ikke er skrevet av Ryvarden selv. Her er det Jack Berntsen, den ikke ukjente visesangeren som er forfatteren. Jeg våger antakelsen om at det ikke er manglende fagkunnskap fra forfatterens side som gjør dette kapitlet så kort, men heller forlagets prioritering. Burde det ikke vært litt mer om kunsthåndverk når vi vet at «Nord-Norske Kunsthåndverkere» har sitt kunstnersentrum i Svolvev?

Petter Dass, landsdelens evig unge dikter, har naturligvis fått sin behørlige representasjon i denne boka. Hvert kapittel i boka innledes med et vers tatt fra nordlands Trompet. Foruten de praktfulle fotografiene som boka er gjennomillustrert med, finner vi også malerier og tegninger av landsdelens mest kjente bildende kunstnere. En del enkle kartskisser gjør at man hele tida kan ha oversikt over geografien.

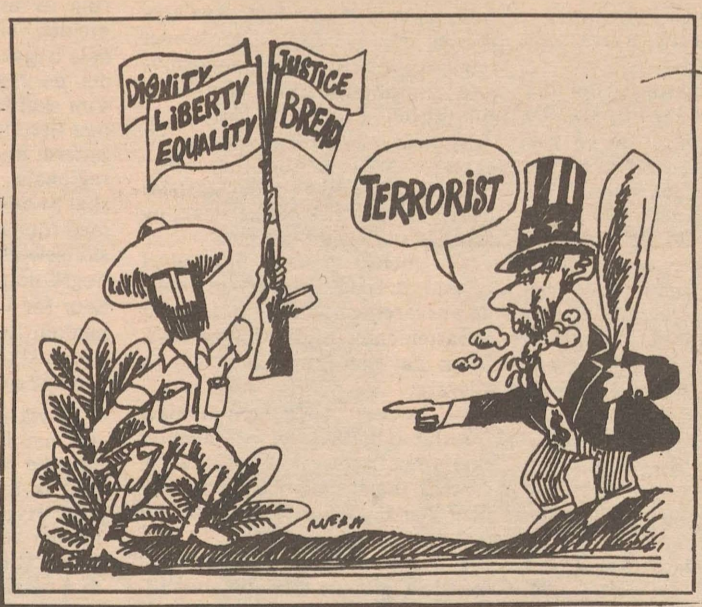
Forlaget har nok hatt hurtigruteturistene (og andre turister) i tankene da de laget denne boka. Bakerst finner vi nemlig alle billedtekstene oversatt til engelsk.

Alt i alt er det lite å utsette på boka. Den gir seg hovedsaklig ut for å være et populærvitenskapelig billedverk om Lofoten og Vesterålen, og som sådan holder den også mål. Ryvarden og hans medhjelpere har all grunn til å være fornøyd med sitt produkt!

T. Ringholm

Leif Ryvarden:
Lofoten og Vesterålen
Gjennomillustrert i farger
176 sider
Universitetsforlaget
Innb. kr. 198,—

«Arabisk studentkomite i Israel» på Tromsø-besøk i november

Representanter fra «Arabisk studentkomite i Israel» vil i begynnelsen av november besøke Tromsø. Representantene er Palestina-arabere, som studerer i Jerusalem.

«Arabisk Studentkomite» samler alle palestinske studenter ved Det hebraiske universitetet i Jerusalem og ved universitetet i Haifa. Siden desember -77 har radikal uavhengig liste vunnet valgene til ledelse. Studentkomiteen påpeker misforholdet mellom Israels «offisielle demokratiske politikk» og den politikken som i praksis blir fulgt for å hindre de arabiske studentene å få del i de demokratiske rettighetene. Komiteen uttaler seg klart mot enhver «fredsløsning» over hodet på det palestinske folket. PLO betegnes som «den eneste lovlige representant for det palestinske-arabiske folket».

Begin og co har med alle midler prøvd å bakvaske — evt. direkte forby — demonstrasjoner fra komiteens side.

Palestina-araberne utgjør omkring 15 % av befolkningen i Israel, men bare 1.5 % av studentene ved høyere utdanningsinstitusjoner i landet. «Arab Student Fund for Loan and Scholarships» er et selvstendig palestinsk fond som er opprettet i Jerusalem for å endre på disse tilstandene. NSU oppfordrer studenter i Norge til å støtte dette fondet, gjennom egne innsamlinger eller gjennom SAIH og den bredt sammensatte «Nordisk komite for palestinsk utdanning og kultur».

NSU håper på aktiv oppslutning om besøket. Det blir små teach-in om dagen samt debatt- og kulturkvelder. Ta kontakt med NSU sentralt eller lokalt hvis en vil gjøre noe aktivt!

Boligmangelen STØRRE enn noensinne

Boligmangelen blant Tromsø-studentene ser ut til å være større i år enn tidligere. Studentsamskipnaden har lange ventelister, over 100 studenter står ennå som søkere. På studentsamskipnaden blir vi fortalt om stadige etterspørslar, folk er ofte innom og telefonoppringningene er utallige. Samskipnaden forsøker også å formidle hybler privat, men heller ikke det er lett, bare noen få har fått tak over hodet på denne måten.

På grunnlag av større press på samskipnaden enn vanlig, skulle

man tro at studentantallet har økt betraktelig i år. Fristen for registrering er ennå ikke ute, men på grunnlag av registreringstallene til nå sersdet ikke ut til at det er særlig økning i antallet studenter.

Hedly Antonsen ved Elevheimen sier at søkingen også der er stor. Elevheimen har tatt inn folk fra forskjellige skoler i Tromsø, også en del studenter har fått hybel her, men vi får til slutt opplyst at man nå ikke kan ta inn flere på Elevheimen.

Hybel på Øvre Breivang, en uoppnåelig drøm for mange studenter?

Syltynn velferdsmelding!

Stortingsmeldinga om studentvelferden kom i vår. Til tross for at den jo angår oss alle sammen, har det hittil vært lite blest om den. Vi håper flere vil sette seg inn i innholdet av den, og bringer her et utdrag av Tom Therkeldsens omtale og kritikk av meldinga.

Statens tilbud, slik det kommer i St.meld. 124, er som ventet, mer samskipnad, og aller helst brukerstyrte sådanne. Særlig overraskende var dette ikke.

Mangel på nytenkning, vilje til å løse nye oppgaver og tilfredsstillende udekkede behov går som en rød tråd gjennom det «velferdsarbeidet» som er drevet fra statens side gjennom hele siste del av 70-tallet. Krakteristisk for de fleste sidene av statens politikk på de s.k. uproduktive sektorer, som helse- og utdanningssektorene, er at ansvarsforholdene mellom lokal, fylkesvis og statlig myndighet skal pulveriseres slik at alle kan skynde på hve- randre når ting ikke går så godt.

Aller først skal vi imidlertid se på de forslagene som Alstadheimutvalget kom med i 1976, og hvordan disse har blitt fulgt opp av Stortingsmelding 124:

Alstadheimutvalget foreslo et landsomfattende velferdsystem, basert på samskipnadsmodellen. I de regionene der det var elev- og studentgrunnlag nok, skulle fylkeskommunene være ansvarlig for velferden, gjennom lokale elev- og studentsamskipnader som både omfattet elever og studenter i høgre utdanning. Samskipnadene skulle være brukerstyrte, og der det var mer enn 50 ansatte skulle det opprettes en bedriftsforsamling. Alle samskipnader skulle møtes en gang i året til en s.k. velferdskonferanse. Denne konferansen skulle være det nasjonale, koordinerende organet i velferdsarbeidet.

De innvendigene DUK (De utdanningsøkendes kontaktutvalg) og NSU hadde mot dette opplegget var mange. Viktigst var:

— samskipnadene er uegna til å sikre et likeverdig velferdstilbud

— brukerstyringa vil ansvarliggjøre studentene overfor statens politikk

— det vil oppstå kompetanse-

strid mellom de lokale elev- og studenttingene og de nasjonale interesseorganisasjonene. Det økonomiske grunnlaget til interesseorganisasjonene ville antakelig bli vesentlig svekket.

— forslaget vil innebære en uheldig regional oppsplitting og byråkratisering av interessearbeidet.

Opp mot Alstadheimutvalgets forslag stilte NSU/DUK kravet om en oppsplitta samskipnadsmodell, der staten hadde det hele og fulle ansvaret for velferden.

St.meld. 124 innfrir hverken Alstadheimutvalgets eller NSU/DUKs krav. I stedet fastslår de situasjonen slik den er i dag, og foreslår status quo.

— mens Alstadheimutvalget foreslo at fylkeskommunen skulle ha ansvaret for velferden, foreslår departementet at skoleeieren (dvs. enten stat eller kommune) skal ha ansvaret.

— mens Alstadheimutvalget foreslår at både elever og studenter skal organiseres i samskipnader, foreslår departementet at bare studenter skal organiseres i samskipnader

— mens Alstadheimutvalget foreslo regionale elev- og studentting, foreslår departementet at disse tingene bare skal finnes i forbindelse med samskipnader.

Konsekvensen av dette opplegget blir at de samskipnadene vi har i dag fortsetter å eksistere, og at det muligens opprettes samskipnader ved noen nye læresteder, f.eks. Alta og Porsgrunn. Elevene i den videregående skolen må fremdeles basere seg på fylkeskommunen, mens studentene i det regionale høgskolesystemet for en stor del vil være avhengig av tilfeldige, lokale velferdsløsninger.

Stort sett vil vi altså få det samme velferdsystemet som vi har i dag. Dette har den fordel av Alstadheimutvalgets store planer om regionale samskipnader er forlatt, men også den ulempe at store elev- og studentgrupper ikke vil få sitt velferdstilbud vesentlig bedra, samtidig som det fremdeles vil «skure og gå» for universitetsstudentene.

Et velferdsopplegg som overla-

ter elevene i videregående opplæring til nesten konkurser fylkeskommuner er langt fra tilfredsstillende. Fram til nå har velferdsarbeidet i dette skoletrinnet vært preget av tilfeldigheter og elevenes egen oppfinnsomhet. Skal meldingens bokstav følges her, vil denne situasjonen vedvare.

2. Meldinga betyr ingen avklaring av ansvarsforholdet når det gjelder velferdsarbeid i det regionale høgskolesystemet. Formelt er det de regionale høgskolestyrene som skal ha ansvaret, men det rimer lite med forslaget om lovfastsettelse av skoleeieres ansvar. De regionale høgskolestyrene som skal ha ansvaret, men det rimer lite med forslaget om lovfastsettelse av skoleeieres ansvar. De regionale høgskolestyrene eier ingenting. Som før vil ansvaret pulveriseres mellom staten, fylket, høgskolestyret, skoleledelsen og til sist: studentene sjøl.

Et viktig krav i forbindelse med den nye loven er altså at de prinsippene for ansvar som fastlegges faktisk følges opp i praksis. Konkret: Hvem skal sette i gang kantiner der det ikke er? Hvem skal sørge for at fylkeskommunene får råd til å betale for velferden til elevene i den videregående skolen, og hvem skal sørge for at denne velferden kommer? Hvem skal sørge for at det bygges tilstrekkelig med elev- og studentboliger?

Om de økonomiske konsekvensene av loven sier meldinga:

«Departementets forslag innebærer ikke større økning i de årlige utgiftene til drift av velferdstiltak, men at dagens reelle nivå skal opprettholdes. Økt elev- og studenttall vil imidlertid medføre behov for tilsvarende økning i tilskottet».

Velferdsloven, slik departementet foreslår den, vil være en rammelov som formelt utdeler ansvaret for gjennomføring av velferdstiltak til den enkelte skoleier. Departementet vil ikke foreslå konkrete ordninger, men baserer seg på det «varierte» velferdsapparatet vi har i dag. Det betyr bl.a. at når det gjelder de reinte selskapsrettslige forholdene for samskipnaden, så vil disse reguleres av loven, mens andre forhold som sty-

resammenslutning, regler for styrets virksomhet osv. «bør (...) gjøres i form av reglement for den enkelte samskipnad» (meldinga s. 61). Brukerstyringa vil altså fortsette i Stavanger, Oslo, Ås og Trondheim. Men ikke i Bergen og Tromsø.

Det at lokale ordninger består, betyr også at stiftelser og velferdssekretariater fremdeles vil utgjøre sin del av hele opplegget. Sånn sett blir jo ikke loven annet enn en overgang fra 4-5 forskjellige lover og til en enkeltstående. Organisatorisk og økonomisk vil den bety lite, annet enn at studentene får nye valgordninger tredd ned over hodet på seg. Valgordninger som vil fjerne restene av studentopprøret i lovs form.

HØRER DU, RUDI?

Som en konklusjon på det økonomiske området:

1. Alle de anslag som er gjort av tidligere utvalg til å kartlegge velferdsbehovene i framtida, avvikles av departementet. F.eks. ligger departementets måltall m.h.t. boligbygging langt under de anslagene Alstadheimutvalget kom med.

2. Selv om departementets målsettinger ikke er særlig ambisiøse, vil det beskjedne opplegget som foreslås bety vesentlig større tildelinger til velferdsarbeid enn det nivået vi er på i dag.

Brudd med intensjonene bak hovedprinsippene.

NSU/DUK har slutta seg til de hovedprinsippene for velferdsorganisering som Alstadheimutvalget kom fram til, nemlig:

1. At alle utdanningsøkende har krav på et likeverdig velferdstilbud, og

2. At det er staten som har ansvaret for velferden.

Av denne grunn argumenterte NSU/DUK mot regionale samskipnader, underlagt fylkeskommunene. Nettopp fordi fylkeskommunenes økonomi er så forskjellige, ville velferdstilbudet ikke kunne bli like godt overalt. Men det finnes flere grunner til å gå imot samskipnader som sådanne. En av disse er at samskipnadene til en viss grad baserer sin virksomhet på forretningsmessige tiltak, som kantiner, butikker, daghjem osv.

Prisnivået på disse tjenestene vil være avhengig av prisnivået i landsdelen og i hvilken grad samskipnadene driver god bu. Med de store forskjellene som finnes i dag, vil og kan prisnivået være det samme over hele landet, noe som igjen vil si et ulikt nivå på stilbud, i strid med et av hovedprinsippene. En annen grunn på spørsmålet om ansvarsforhold er samskipnad er å forstå selve styrene skal det ifølge departementet ikke være mulig å trekke sentanter fra studentene fra vev, dersom de handler i med flertallets vilje. Styrerepresentantene er ansvarlige for samskipnadens økonomi, for at budet er i balanse. Dermed skyver ansvaret for velferden fra seg over på samskipnaden, og vevende og sist på studentene må sørge for budsjettbalansenom å betale høyere pris for samskipnadens tjenester. Staten altså kontrollerer vevsarbeidet to-veis, både gjennom lån og stipend til studentene gjennom støtte til samskipnader vil det formelle ansvaret fremdeles pulveriseres mellom stat og samskipnadene.

Styringsformen, brukerstyret fungerer som en rundvals. holde på styringa må studentene gjennomføre upopulære som prisforhøyelser, rasjoneringer, nedskjæringer i til osv. Den ene interessenten, staten, blir ansvarlig for ordning som går langt utover det ønsket f.eks. de ansattes lønnsforhold. Og til syvende sist vil ikke studentenes «interesser» kunne stille opp mot mentasjonen fra en profesjonsvevsmurt administrasjon. I for å ivareta studentenes interesser i samskipnaden, vil studentene til å ivareta samskipnadens interesse overfor seg selv kjøpergruppe. Dette fordi samskipnadene er butikker som avhengig av markedsløst økonomiske rammebetingelser som enhver annen geskjeft i landet.

TROMSØ FILMKLUBB

Første del av programmet er innrettet mot emnene krig, vold mot kvinner, i tillegg til presentasjon av Erik Løchens filmproduksjon. Med hensyn til filmene om krig blir det sett fra en annen synsvinkel enn den tradisjonelle i amerikanske krigsfilmene. I filmene vi viser blir vi ikke presentert for den Hollywoodske krigsversjon, med ingredienser som spekulativ vold

og krigsromantikk, snarere et bevisst forsøk fra filmselskapenes side å sette begrepet krig inn i en sammenheng som er meningsfull. Det som gjør temaet krig aktuelt er at aktivitetene rundt spørsmål om krig og fred har skapt folkebevegelser på grasrotnivå, som igjen manifesterer seg gjennom debatt og aksjoner med fokus på avspenning og nedrustning. vi håper de oppsatte fil-

mene blir et konstruktivt bidrag til denne debatten.

Lørdag 10. oktober besøker Erik Løchen Tromsø Filmklubb for å presentere sin egen film «Motforestilling». Denne visningen vil markere avslutningen på en presentasjon av Løchens filmproduksjon, som starter med hans siste film «Fabel» lørdag 26. september, og etterfølges av «Jakten» og «Kntu Formos siste jakt». Foruten å være regissør og manusforfatter er Erik Løchen kunstnerisk leder ved Norsk Film. Visningene av Løchens filmer er et samarbeidsprosjekt med kinosjef Berg, og vil foregå både i regi av filmklubben og den kommunale kino. Vi viser til eget program om Erik Løchen i forbindelse med filmvisningene.

Det har blitt mye krig og vold i høstens filmer, og vi har forsøkt å myke opp repertoaret med noe lettere fordøyelig innimellom. De satiriske innslagene tar Mel Brooks seg av i filmene «Silent Movie» og «Høydeskrekk». Vi-

dere har vi en film av Englands store filmskaper Kennet Loach

(regissør av «Tilfellet Janice»), en fassbinder-film, og en fersk film fra Guatemala i Latin-Amerika som heter «Gerilja» og er produsert i år.

Programoversikt Fokus Kino.

5/9 Silent Movie.
12/9 Å dø for full hals.
19/9 Hiroshima min elskede.
26/9 Fabel.

3/10 Winter Soldier.
10/10 Motforestilling.
17/10 Black Jack.
24/10 Newsfront.
31/10 Fascismens sanne ansikt.

7/11 Gerilja.
14/11 Hva?
21/11 Premierekvelden.
28/11 Krigspeilet.

5/12 Høydeskrekk.
12/12 Lieboeren.

Aagaardsalongen

15/9 På vei mot livet.
29/9 Krisesenterfilmen/Kvinnan.

14/10 Millhouse.
27/10 Den amerikanske soldat.
10/11 Gislene: To menn og et skap.
24/11 Lady Macbeth fra Sibir.

Visningene i Fokus Kino starter vanligvis kl. 14.30. I Aagaardsalongen begynner visningene kl. 19.30. Vi tar forbehold om endringer i programmet!

Medlemskort kr. 20,—. Billett kr. 5,—.

Studentrepresentant -

Forts. fra 3. side.

Studentpolitisk aktivitet er også viktig fordi universitetet, i sin struktur, verker svært atomiserende. Vi vert splitta opp i einskildindivid, vi vel studievegen sjølv og slik er vi ofte berre saman eit eller to semester og så er det inn i nye samanhengar — eksamen, karakterar og utsiktene til jobb driv oss fram. Det er i dette systemet, di-
verre få institusjonelle ordningar som fremjar samarbeid, fellesskapskjensle og solidaritet.

Kretsing kring eigeninteressa vert lett resultatet både for oss studentar og for lærarane. Denne atomiserande strukturen er det politisk viktig å redusere. I motsetnad til ideologar innan dei to største partia trur eg ikkje det er mogleg å få realisert slike fellesinteresser gjennom maksimering av eigeninteressa.

Skal vi klare å møte den politiske og ideologiske trugselen som nettopp inneber ei kretsing om eigeninteressene, må vi klårt slå fast og kjempe for at fellesinteressene vert overordna eigeninteressene. Dette er einaste veggen til sosial, politisk og økonomisk utjamning enten det no gjeld studentrekruteringa til høgere utdanning eller andre viktige samfunns-spørsmål.

NYE STUDENTAR —
VELKOMMEN TIL UNIVERSITETET I TROMSØ. —
VELKOMMEN TIL STUDENTPOLITISK ARBEID.

KRISTENT FORUM

Kristent Forum — en slags «søndagsskole» for studenter som ennå tviholder på barnetrua?

Møtet med et universitetsstudium kan være en hard påkjenning. Gamle oppfatninger og forestillinger blir plukket i småbiter, gamle «sannheter» blir erstattet av nye. Den vitenskapelige tenkemåte settes i høysetet — du kan ikke vite mer enn det du klarer å føre bevis for.

Den nye hverdagen byr også på vanskeligheter. Hybelen er liten, de gamle vennene fra heimplassen kommer ikke lenger og ringer på.

Men så har vi altså Kristent Forum. Her får du lov til å tenke — og erfare — at livet også har en åndelig virkelighet, ikke bare den vitenskapelige. Her får du lov til å tro at Gud har skapt oss, Jesus lever i oss og at Ånden vil lede oss. Kristent Forum kan neppe hjelpe deg hvis hybelen er for trang, derimot er det mange som er takknemlige for at Forum elgger stor vekt på å skape et sosialt fellesskap der både nye og gamle kan trives.

Hvordan fungerer så Kristent Forum?

Bibelgruppene er kjernen i arbeidet. Gjennom bibellesing og bønn blir en bedre kjent med Gud, med hverandre og med seg sjøl. kveldsgudstjeneste er det annenhver søndag kl. 19.00 i Elverhøy kirke.

Ellers litt av hvert — bibeltimer, sang- og musikk-kvelder, temakvelder med foredrag og diskusjon om aktuelle temaer, seminar, weekend . . . Nei, se heller på programmet, og stikk hodet innom på det som interesserer deg!

KRISTENT FORUM

— ønsker å tilrettelegge og drive et kristent arbeid ved Universitetet.

— ønsker å være et forum der det kristne fellesskapet kan styrkes og utvides.

OKTOBER:

4. Studentgudstjeneste.
5. Fellesskapsamling. Verksted.
11. Fellesskapskaffi etter kirketid i Jonas Liesgt. 13.
12. Temakveld. Funksjonshemming.
15. Studentgudstjeneste.
19. Bibeltime. Jesus sender sin ånd.
28. Temakveld.
31. Lørdagskveld. Kjærkantina.

NOVEMBER:

1. Studentgudstjeneste.
2. Fellesskapsamling. Lovsyng Herren.
9. Bibeltime. Jesus ber for oss.
16. Generalforsamling.
- 23., 27. og 28. Seminar: Kristen tro — hva er det?
29. Studentgudstjeneste.

DESEMBER:

5. Juleavslutning. Elevkos.
12. Åpent hus.

Bibelgrupper

er primært et tilbud om kristent fellesskap i en gruppe som er tilstrekkelig liten til å ha plass for den enkeltes hverdagslige gleder og problemer. Bibellesing — opplæring i kristen tro og praksis — og bønn hører hjemme her.

Fellesskapsamlinger

for de som er med i bibelgrupper og andre interesserte, er samlinger der vi har bibeltimer eller tar opp ulike emner. Bønn, sang og fellesskap over en kopp te hører med. Disse holdes hjemme hos studentpresten i Jonas Liesgt. 13.

Åpent hus og lørdagssamling

er uformelle sammenkomster der du vil bli kjent med andre og forhåpentligvis finne deg til rette i miljøet.

Temakvelder

Disse foregår i kantina på Kjær-bygget. Det holdes først en innledning over et emne som kan interessere både kristne og ikke-kristne, med påfølgende diskusjon.

Studentgudstjenester

annenhver søndag kl. 19.00 i Elverhøy kirke. Etter gudstjenesten er det samling med «kirkete» i kjellerstua.

Morgengudstjenester

med nattverd finner sted i kapellet på Teoribygget hver torsdag kl. 07.30.

TSI med nye treningstider

Fotball:

Mandag 21.30-22.30
Tromsøhallen

Judo:

Mandag 18.00-19.30
Torsdag 17.00-18.30
Bomberommet, 1. byggetrinn,
Brevjvika

Volleyball:

Damer:
Onsdag 21.30-22.30
Fredag 20.30-21.30
Gyllenborghallen
Herrer:
Tirsdag 15.00-16.30
16.30-17.30
(styrketrening)
Gyllenborghallen

Aikido:?

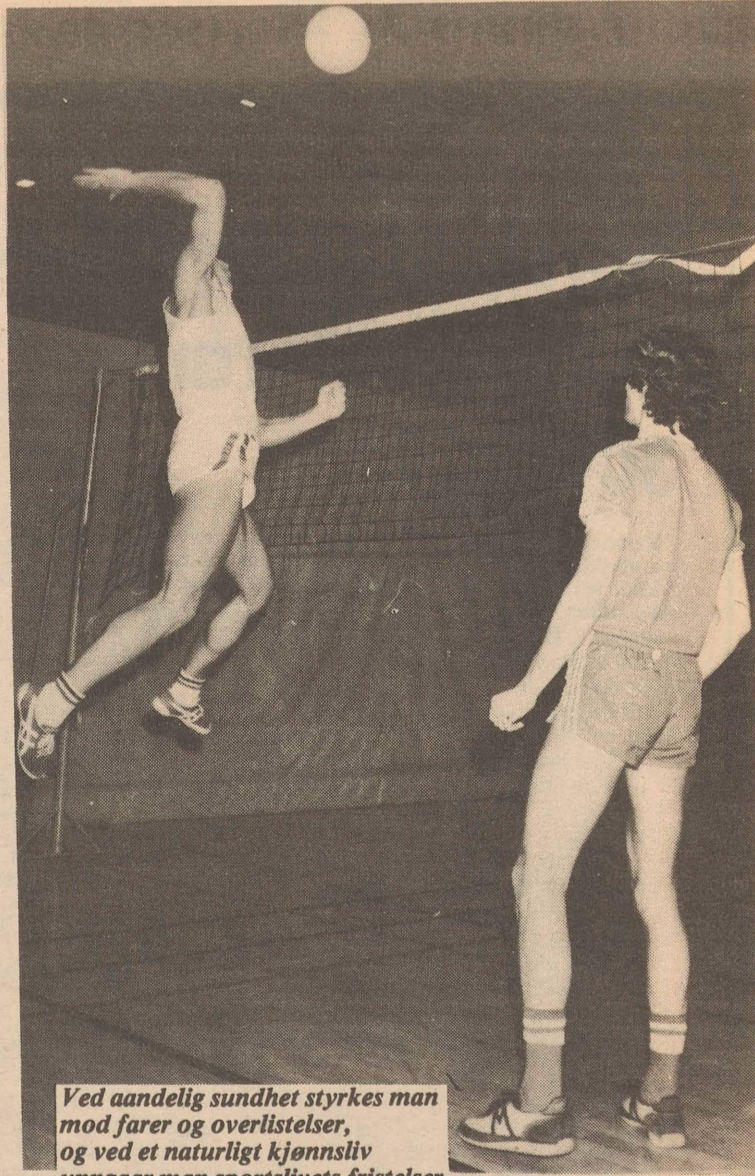
Når det gjelder volleyball, så spiller både damer og herrer i 3. divisjon. Vi satser på opprykk for begge lag. Spillemateriellet er bra, men alle nye er velkomne. Serien starter 10. oktober.

Fotball spilles ikke i serie-sammenheng, men vi deltar i studentmesterskap. Vi ble nr. 5 i sluttspillet i Volda 1980. Vi har meget god plass for nye spillere.

Judo og aikido har et visst samarbeid med andre klubber innenfor samme idrettsgrener her i byen. Her er kapasitet til en del nye utøvere.

Det er stor interesse blant studenter for å starte basket — og håndballgrupper innenfor TSI, men hallkapasiteten her i byen er sprengt. Ved siden av økonomien er hovedproblemet for TSI at Universitetet i Tromsø er det eneste universitet/høyskole i landet som ikke har eget innendørs idrettsanlegg.

I følge Kulturkontoret skal det høsten 1982 stå ferdig en ny hall i Tromsdalen spesielt tilpasset ballspill: Vi håper på flere treningstimer. Men studentidretten blir av mange ansett som mindreverdige, noe som imidlertid burde være motbevist av siste studieårs presta-

Ved åndelig sundhet styrkes man
mod farer og overlister,
og ved et naturligt kjønnsliv
unngaar man sportslivets fristelser.

Piet Heine.

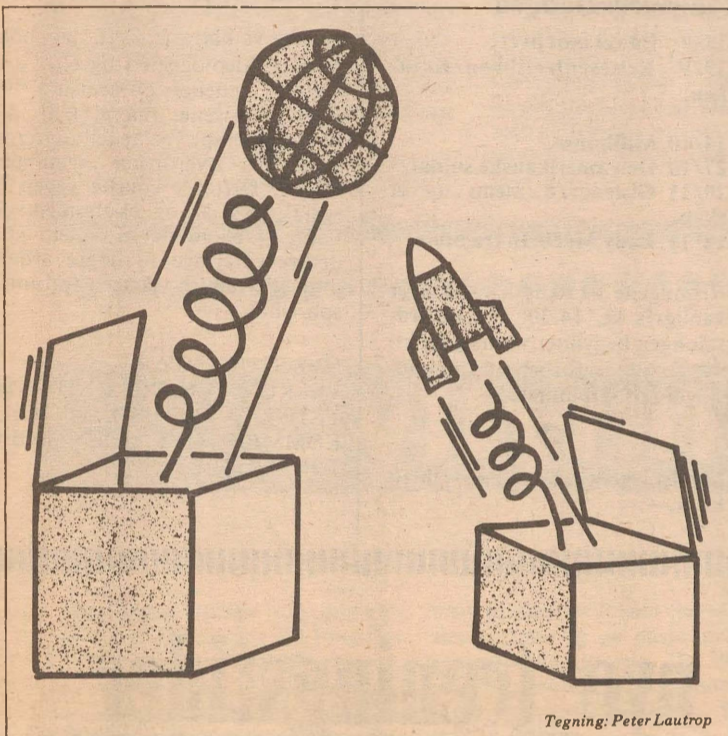
sjonedr: — 5. plass i sluttspill i fotball i SM — opprykk fra 4. divisjon i volleyball for damer, uten å tape et poeng. — 2. plass for herrer i volleyball . 3. divisjon, med li-

ke mange poeng som vinner av 3. div.

Dessuten må vi nevne de 120 deltakerne i TSI's gatestafett, den første i universitetets historie.

Nordisk sommeruniversitet vil engasjere seg i sikkerhetspolitikken!

Tegning: Peter Lautrop

På sommarsessjonen i Askov 1981 avgav Nordiska sommaruniversitetets representantskab følgende uttalende:

«Norden er tenkt som en viktig slagmark i supermaktens opprustning med stadig flere og farligere atomvåpen.

I de nordiske land har dette ført til engasjement og aktivitet mot atomvåpenvanviddet.

Fredsmarsjen fra København til Paris er et levende bevis på at kampen for fred og nedrustning har bred oppslutning i Norden. En rekke organisasjoner er dannet for å samle og spre informasjon om den pågående opprustningen.

Mange av disse arbeider også for å drive myndighetene til forhandlinger om opprettelse av en atomvåpenfri sone i Norden.

Utgangspunktet for virksomheten i nordiske organisasjoner såvel som for europeiske kampanjer som European Nuclear Disarmament (END), er den stadig økende trusel om utslettelse.

Universitetene i Norden kan ikke stille seg likegyldig til så alvorlige spørsmål om vår framtid. Der-

for har representantskabsmøtet i NSU fattet følgende uttalelse:

I løpet av vår livstid er det skapt et forferdelig utryddelsespotensial. I Europa er det i dag plassert en stor mengde atomvåpen og en ytterligere utplassering av slike våpen som direkte eller indirekte henger sammen med produksjon, lagring og eventuell anvendelse av disse våpen.

Alternativene er klare: enten lykkes vi i å bli kvitt dette utryddelsespotensiale, d.v.s realisere en atomvåpennedrustning, eller så finnes det overhodet ingen framtid for oss og våre barn. Vi anser at opprettelsen av en atomvåpenfri sone i hele Norden (Sverige, Finland, Norge, Danmark og Island) kan bli et første skritt mot atomvåpennedrustning i Europa. Vi oppfordrer derfor de nordiske land og alle medborgere til å gjøre sitt ytterste for at det skal bli mulig. Dersom vi skal lykkes, kreves en langt mer omfattende virksomhet enn den som faller innenfor rammene av de politiske institusjoner. Derfor oppfordrer vi alle universiteter og høyskoler, i egen-

skap av å være forskende og studerende samfunn, til å delta i bevegelsen for atomvåpennedrustning. Universitetene og høyskolene kan og bør bidra til opprettelsen av en atomvåpenfri sone i Norden.

Universitetene bør kjenne det ansvar de har angående forskning på våpenutviklingens område og da spesielt når det gjelder atomvåpen. Ingen universitetsinstitusjon kan fritta seg dette ansvar.

I NSU's målsetting står bl.a. at organisasjonen skal «fortløpende virke for en kritisk granskning og forandring av utdannings- og forskningsinstitusjonene i Norden». I overensstemmelse med målsettingen og oppfordrer NSU universiteter og høyskoler i Norden til å:

- ta avstand fra all forskning som direkte eller indirekte fremmer militære formål
- støtte fredsforskningen som i dag har dårligere arbeidsforhold som et resultat av økonomisk innstramning og politisk og juridisk ianblending.»

Norsk Studentunions kvinnekonferanse 30-31 okt.

Kvinnens situasjon og vurderingen av oss er resultat av en historisk utvikling. For å ha en hel identitet er det viktig å trekke linjer til kildene i denne historien. Ikke bare se på hvordan kvinnen sosiale stilling var, men også hvordan vi beskrives i litteraturen og i eventyrene. Dette er noe av det vi vil diskutere på Norsk Studentunions Kvinnekonferanse.

FREDAG 30. og LØRDAG 31. OKTOBER 1981
i NORDKANTENS SAMFUNDSHUS, Vogtsgt. 67, Oslo 4.

Temaene:

- Kjønnspolarisering og hekseprosesser (Kjersti Wernø).
— Framvoksten av det borgerlige kvinneideal (Else Viestad).
- Kvinnesyn i bibelske myter (Lisbeth Mikalsen).
— Myter om den onde stemor (Birgit Hertsberg Johnsen).
— Erotikk i kvinnelitteraturen. Kvinnens seksuelle erfaring og utopi (Cecilie Løveid).
- Kvinnemyter i litteraturen.
— Myteteori og mytetolkning (Drude von der Fehr).
— Eksempel på bruk av kvinnemyter i skjønnlitteraturen (Enel Melberg).
- Humanoria i krise (Inge Knutsen).
— Hvorfor viktig? Dannelsepsykologi eller samfunnsorientering?

Temaene tar vi opp i innledningen i plenum og i arbeidsgruppene. Hvis noen har jobbet med temaene tar vi gjerne imot forslag til forberedelsesmateriale til gruppediskusjoner. Vi ønsker ikke en konferanse hvor vi sitter andektig og hører, vi har nok av egne erfaringer å bidra med!

På kveldene blir det henholdsvis stor kvinnefest på Diesen gård og kvinnekonserter i Chateau Neuf. NSU dekker bare reiseutgifter til spesielt inviterte, innledere og jenter i delegatgruppene. Men vi oppfordrer alle interesserte å søke studentting, de lokale delegatgruppene og fakultetet om støtte.

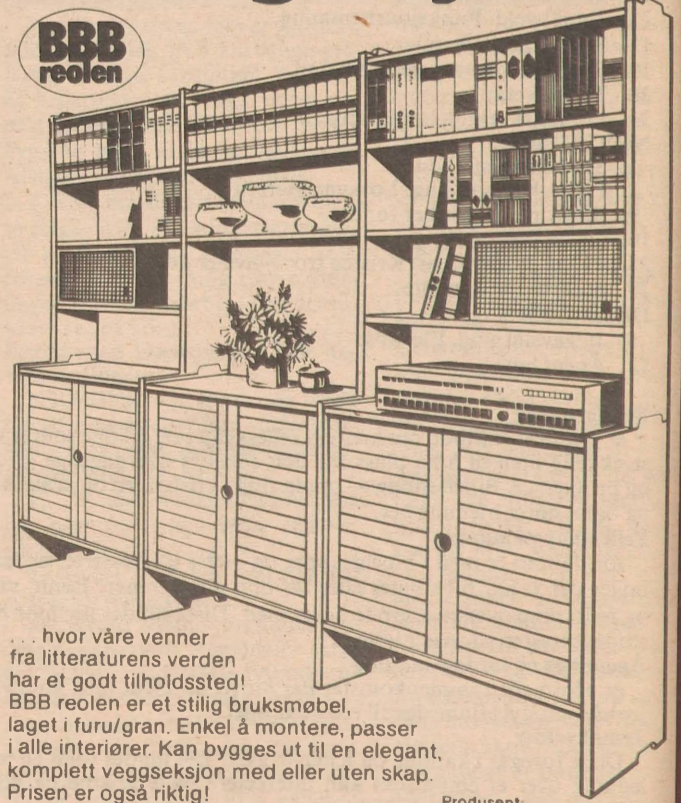
Se ellers oppslag i Studentforum.

Konferansen er åpen for alle kvinnelige studenter.

Påmelding til NSU's Kvinnekonferanse, 30.-31. oktober på Sandakersenteret i Oslo.

Påmeldingsfrist 15. oktober.

Hedersplassen i mange hjem...

... hvor våre venner fra litteraturrens verden har et godt tilholdssted! BBB reolen er et stilig bruksmøbel, laget i furu/gran. Enkel å montere, passer i alle interiører. Kan bygges ut til en elegant, komplett veggseksjon med eller uten skap. Prisen er også riktig!

Spør etter BBB hos oss.

Produsent
EIDSVOLL RIVEFABRIKK AS

UNIBOK
UNIVERSITETSBOKHANDEL
Røad Amundsens plass 1
Tlf. (083) 81 012.